Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...инай 1921 оной ...ин 21-нээ гарана | № 142 (15465) | 1980 оной июниин 20, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

ЗАМБУУЛИНАЙ БААТАРНУУД ВЕНГРИДЭ

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Замбуулинай уласхоорондын ниидэлгэдэ хабаадагшадые — Советскэ Союзай ба Венгриин Арадай Республикын Геройнууд В. Н. Кубасов болон Б. Фаркашые Социалис Венгри үнэн зүрхэнһөө уггажа байна.

Замбуулинай баатарнууд ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадартай үулзаба. Совет-венгер замбуулинай хамтын түрүүшын ниидэлгэдэ хабаадагшадые венгер арадехэ үрма баяртайгаар, патриотизм болон интернациональна һаналаа нэгэдэлгын мэтэрэлэй омогорхолтойгоор амаршалжа, энэ гайхамшагта баатаршалгые бэелүүлхэ арга олгоһон хүнүүд тухай баяр баясхалантайгаар сэльхэжэ байна гэжэ Я. Кадар үулзалга дээрэ хэлээ.

Нэн түрүүн агуухэ совет арадта, Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэдтэ, манай ехэ хани нүхэр Л. И. Брежневтэ халуун амаршалга, аха дүү ёһтой һайн һайханиие хүсэжэ байһанаа мэдүүлэбди гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Замбуулинай техникэ зохёон бүтээһэн совет эрдэмтэдтэ, технигүүдтэ, хүдэлмэришэдтэ, «Интеркосмос» гэдэг программые бэелүүлгэдэ хабаадаһан бүхы хүнүүдтэ талархажа, баяр хүргэжэ байһанаа мэдүүлэбди.

Космонавтнууд Чепельскэ металлургическа ба машина бүтээлгын комбинадта, Венгриин Наукануудай академидэ хүрэһэн байна.

ССС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомдо

0 ОНОЙ ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН ҮЕДЭ МЯХА ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ТАЛААР ТҮНХЭНЭЙ РАЙОНОЙ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ МАЛ АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД ТУХАЙ

1980 оной зунай бэлшээриин үедэ мяха ...эдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар социалис ...ага абаһан Түнхэнэй районой Ленинэй нэ...жэтэ колхозой мал ажалай хүдэлмэрилэг...дэй үүсхэл һайшаагдаа.

1980 оной зунай бэлшээриин үедэ малай шэгнүүр нэмээжэ, бүхы һүрэг малаа гарэа хороолтодо оруулхагүй гэжэ үүсхэл гаргаһан Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй уряае колхознигуудай, гүрэнэй ажахынуудай хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэжэ, ажахынууд, фермэ, бригада болон мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй хоорондо социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ гэжэ КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, хүдөө ажахын управленнүүд, колхоз, совхозуудай болон гүрэнэй бусад ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд уялгалагдаба.

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Түнхэнэй районой ...й нэрэмжэтэ колхозой ...элтэд, колхознигуд ...совет арадтал адли... XXV съездын болон ...эй ЦК-гай удаадахи ...нуудэй шиидхэбэри... бодото дээрэнь бэе... түлөө эршэмтэйгээр ...мал ажалай про... ...дые үйлэдбэрилжэ, ...хүдалдалгые дээшэ... талаар ажахыдаа бии ...арга боломжонуудаа ...р хэрэглэхын түлөө ...үсэсэ элсүүлнэбди. ...С-эй ЦК-гай, СССР-эй ...ринүүдэй Соведэй, ...-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-...1979—1980 онуудай ...үедэ мал ажалай ...нгүүдые үйлэдбэрил... ...болгэдхэлгые дээшэ... ...эрилгэшэдэй Түнхэсо... ...оциалис мүрысөө дэлэ... ...тухай» тогтоо... ...зүбшэн хэлсэхэдэ, ...ажахын мал ажалай ...рилэгшэдэй дунда ...болон политическэ ...ь дээшэлээ һэн.

...үбэлжэлгэ бэрхэ... ...хүшэр байдалда ...глөө. Тиигэбэшэ ...бидэ малай ашаг шэ... ...рошолуулхагүйн тула ...бүхы хэмжээнүүдые ...байнабди. Түрэндэ ...ну, нооһо хүдалдаха ...түсэб үлүулэн дүүр... ...юм. Байгша ондо ...1400 центнер мя... ...600 центнер һүн, 320 ...нооһон түшаагдаха ...Нигэжэ жэлэй түсэб... ...80 центнер мя... ...300 центнер һүн, 20 центнер нооһон хүдалдагдаха юм.

Түрэндэ мяха тушааха табан жэлэйминай түсэб — Агуухэ Октябриин 63 жэлэй ойдо, һүн, нооһон — июлин 25-да дүүргэгдэхэ байна.

Табан жэлэй туршада түсэбһөө гадуур 310 центнер мяхан, 5000 центнер һүн, 70 центнер нооһон хүдалдагдаха юм.

Мүнөө үедэ наһаараа адлирхуу малнүүдые суглуулжа, 6 һүрэг эмхидхээбди. Эндэ бүхыдөө 1562 үхэр адуулагдана.

Гууртэ бүхэнэй зүһаха байраг түхеэрэгдэжэ, малшадай гэр, малай байха һарабша заһабарилагдаа, бэлшээриинь олгогдоо. Тэжээлэй дабһан хүсэд хүрэхөөр абаашагданхай. Малаа холын бэлшээндэ гаргахаһаа үрид ветеринарна һэргылэмжын хэмжээнүүдые абаабди.

Бэлшээгдэхэ малай гууртэнүүдтэ дүршэлтэй малшад томилогдонхой. Эдэнэй дунда коммунистнууд, комсомолшуд, залуушуул олон юм. Манай малшад зунай үедэ мал бэлшээжэ таргалуулха талаар зарим тэдыг дүршэлтэй болонхой. Нёдондо бэлшээридэ 690 залуу мал бэлшээн таргалуулагдаа һэн. Зунай үедэ малнай бэлшээгдэхэдэ, түс бүридөө дунда зэргээр сүүдхэдэ 720 граммаар шэгнүүрээ нэмээһэн байна. Нигэжэ бүхыдөө шэгнүүрынь 496 центнерээр дээшэлүүлэгдээ һэн. Түрүү үхэршэд бүри һайн дунгүүдые түйлаһан. Үхэршэн Николай Данзанович Шалдушкеев даажа абаһан 210 үхэрэй түс бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 859 граммаар нэмээгээ. Мүн Доржо Сындеевич Данжеев харуулаллаг 150 үхэрэйнгөө түс бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 825 граммаар дээшэлүүлээ һэн.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй дунгүүдые харахада, малай бэлшээриие зүбөөр эмхидхэхэдэ, жэлэй түсэбэй, абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтэ сэхэ дулдыдана.

Колхозой бүхы мал адуулагшад үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ нэгэ килограммаар нэмээхын түлөө тэмсэжэ, бэлшээриин 100 удэртэ үхэр бүриингөө шэгнүүрые нэгэ центнерһээ баг бэшээр нэмээхые оролдохо болоно. Бүхыдөө колхозой дотор нажарай бэлшээриин үедэ малай шэгнүүрые 1560 центнерээр дээшэлүүлхэ зорилго хараалагдана. Зунай бэлшээриһээ үбэлжөөндөө бүсахадань, 600 эрэ үхэр шэлэгдэн суглуулагдажа, түсхай талмайда шахагдаха байна. Нигэжэ түшаагдаха үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 400 килограммда хүргэхэ юм.

Энээнһээ гадна, байгша ондо 1520 хонин шахан таргалуулха хүдэлмэри эмхидхэжэ, гүрэндэ түс бүриин 38—40 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаахамнай. Нигэжэ энээнэй ашаар гүрэндэ 4400 центнер шэгнүүртэй тарган мал тушаахабди.

Зарим мал адуулагшад бэлшээриин үедэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан байна. Манай дүршэлтэй малшад П. Е. Зарбуев, П. О. Яхонов, В. Д. Кириллов, Б. Р. Холбоев гэгшэд хоногой туршада малай түс бүриин шэгнүүрые 1100 граммаар, В. С. Ангархаев, Н. Д. Шалдушкеев, Л. Д. Сондонов гэгшэд — 1150 граммаар дээшэлүүлхэ зорилго хараалаа.

Бэлшээриин түрүүшын үдэрһөө эхилэн, малай шэгнүүрые сүүдхэдэ нэгэ килограммаар нэмээхын тулаа үнаалуурииень һайнаар эмхидхэжэ, удэр, һүнигүй бэлшээхэбди. Мүн бэлшээриеэ ээлжэлүүлэн хэрэглэхэмнай. Малай гууртай, хорото бусад хорхой шумуултай тэмсэхээр ветеринарна хүдэлмэрсэ таһалгаргаагүй ябуулхамнай. Хүсэ тамираар һуна малаа үбөөр, холимол тэжээлээр хооллуулжа байхабди.

Зунай үедэ малай шэгнүүр сүүдхэдэ нэмээхэ гэсэн бидэнэй эмхитэй ажалһаа сэхэ дулдыдаха байһаниинь элитэ.

Колхозой правлени, партком, профком малшан бүхэндэ социалис мүрысөөнэй гүрим зохёожо танилсуулаа. Мүн зунай бэлшээриин үедэ малай шэгнүүр сүүдхэдэ нэмээгшэдые моральна, материальна талаар урмашуулха хэмжээнүүд хараалагдаа.

Колхозой правлени, партком, профком зүһаланда байрлаһан малшадай ажаһуудалые һайжаруулха, культурно-ажаһуудалай, медицинын, хүдалдаа наймаанай талаар үхэршэдые хангаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха байна.

Бидэ малаа бэлшээжэ таргалуулха талаар эрхим амжалта туйлахын түлөө, мүн шэгнүүр сүүдхэдэ нэмээжэ, гүрэндэ тарган мал тушаахын түлөө тэмсэхыень республикын мал ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдые уряалнабди. Энэ хадаа КПСС-эй ЦК-гай июлин (1978 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ бидэнэй тодорхой хүбита мүн болоно.

Уялгануудта гараа табигшад:
үхэршэд: П. Е. ЗАРБУЕВ, И. О. ЯХОНОВ, В. Д. КИРИЛЛОВ, Б. Р. ХОЛБОЕВ, Я. Б. САЛДАНОВ, В. С. АНГАРХАЕВ, Л. Д-С. ШОБОЕВ, ветфельдшер Б. Б. ХОЛХОЕВ, ахамад ветврач Ю. Д. БАГАНОВ, ахамад зоотехник А. А. СЫБЕНОВ, шахан таргалуулха баазые даагша Д. С. МАТУЕВ, Шулуутын отделение эрхилэгшэ С-Л. Б. ХАЛУДОРОВ, парткомой секретарь Б. Г. ЗАРБУЕВ, колхозой түрүүлэгшэ А. С. ИРИНЧЕЕВ.

ССС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомдо

0 ОНОЙ ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН ҮЕДЭ ҺҮ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ТАЛААР ...ОЙМОРОЙ СОВХОЗОЙ МАЛШАДАЙ АБАҺАН СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД ТУХАЙ

1980 оной зунай бэлшээриин үедэ һү үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар Кабанскын районой Ойморой совхозой малшадай абаһан социалис уялгануудые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обком һайшаан дэмжэнэ.

Ойморой совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй уялгануудые колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэхэ, адууһа малай зунай бэлшээриин үеые эрхимээр үнгэргэхэ ба һү үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ талаар ажахынуудай, фермэнүүдэй, һаалишадай, һаалиин гүүртэнүүдэй мал адуулагшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, колхозуудай, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон профсоюзна организацинууд энэ тогтоолоор уялгалагдаба.

Ойморой совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

...-эй XXV съездын, ...й ЦК-гай июлин ...н) болон ноябриин ...он) Пленумүүдэй ...ринүүдые бэелүүлэн ...ой түсэбые болон ...адахи табан жэлэй ...е болзорһоо үрид ...э гэһэн республикан... ...диалис мүрысөөндэ ...о, манай совхозой ...фермэнүүдэй ажал... ...үйлэдбэрилгые дээшэ... ...арга боломжонуудаа ...хэрэглэхын тула ...нгаар хүдэлжэ бай...

...он үбэлжэлгэ бидэн... ...ахин шалгалта боло... Бүлүүн болон шэ... ...жэлэй дутамаг бай... ...р агууһа малай ...мэдэ нүлөөлөө. Һү ...лгэ ба тарэниие ...ийлэд хүдалдалга ...Энэ бүгэдые ан... ...абажа, бидэнэр, сов... ...малшад болон мэргэ... ...зунай бэлшээриин үе... ...элүүлэгдэһэн уялга... ...а абанабди. Дүрбэн ...ршада 15.550 цент... ...аажа, 13.600 центне... ...үрэндэ хүдалдаха, ...ринһоо адагынь 1100 ...м һү һааха гэжэ ...н. Нимэ зорилгоорнуу... ...лүүлхэ арга боломж... ...бидэндэ бии. Юуб ...бэлэй болон хабарай ...шэр һаранүүдта тэ... ...дутамаг байбашье ...арим һаалишад түү... ...абаринуудаа амжал... ...бэелүүлжэ шадаа. ...кинһээ хойшо үнеэн ...мянган килограм... ...шэ һү һааһан һаалишадай тоодо А. К. Черниговская, Г. М. Соломонова, Л. А. Муравьева, Е. С. Отхонова, В. И. Лючами, Т. В. Мангадаева, В. К. Рыжова болон бусад ороно. Тиин зарим коллективуд, жэшээнь, Ойморой һү һаалиин фермыхид һү гүрэндэ хүдалдаха түсэбөө амжалтагайгаар дүүргээ.

Манай ажахыда, мүн бүхы республика дотор зунай бэлшээриин үедэ һү үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэдэ, эбэртэ болдо малай шэгнүүрые нэмээхэ, эгээн зохид үе байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ энэ үедэ малшадай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, бии байгаа бүхы арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай. Энэ үдэрнүүдтэ һү һаалиин бүхы фермэнүүдтэ отделениинүүдые эрхилэгшэдэй, бригадиринарай, зооветмэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар үнэн сэдьхэлэй хөөрэлдөөн болоожо үнгэрөө. Тодорхой уялгачууд абтаа, зунай үедэ һү һаали саашадань дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа.

«Үнеэдэй һүн хэлэн дээрээ» гэдэг арадай сэсэн үгые анхаралдаа абажа, бидэнэр үнеэдээ түхэреэн сүүдхэдэ бэлшээри дээрээ байлгахэ гэжэ оролдонобди. Иланганаа мүнөө үедэ, ногооной хүсэд үргаадуй байхада, малаа һайнаар эдеэлүүлхэ гэжэ оролдонобди. Корсаково һууринда эмхидхэгдэһэн һүнэй комплексдо болон һаалиин фермэдэ тэжээл буйлуулагдана. Үбэлдөө бэлэдхэһэн хулһаяа, үлэһэн нолоомоёо, таряа талханай зүйл жэжэлээд, ууралаар дэбтээгээд, үнеэн бүридэ үдэртэ 20 килограмм хүртэхөөр үгтэнэ. Ойрын үдэрнүүдтэ тэжээл буйлуулха хүдэлмэри Ойморой фермэдэ эмхидхэгдэхэ. Эдэ бүхы хэмжээнүүд һү һаали һаяар дээшэлүүлхэ бэзэ гэжэ найданабди.

Зунай һаранууда һаалиин малда тэжээл нэмэжэ үгэхэдэ, һайн дүн харуулдаг гэжэ бидэнэр өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэл дээрэнээ ойлгодогбди. Малые ногоон тэжээлээр ходо хангахын тула июлиин 2-дохи хахадһаа малдаа ногоо сабшажа эдюулхэбди. Энэ зорилгоор совхоздомнай 166 гектарта ороонһо тарианай холисо таригданхай. Ногоон тэжээл түрүүшынээлжээндэ Корсаковай комплексдо болон Ойморой фермэдэ үгтэхэ юм. Юуб гэхэдэ, эдэ фермэнүүд бэлшээреэр бага. Август һараһаа хойшо үнеэдээ корнеплодуудаар эдеэлүүлжэ захалхабди. Мүнөө жэлдэ корнеплодууд 120 гектарта таригдаа.

Ажахыдаа тэжээл бэлэдхэдгэдэнь түһалха гэһэн Кабанскын шубуунай фабрикын Истогой бригадын малшадай үряада харюу болгон, манай фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд фермэ шадараа таригдаһан корнеплодуудые өөһэдынгөө хүсөөр харуулһалха гэһэн уялга абанхай.

Мүнөө үедэ гансахан һу ехээр һааха тэмсэл ябуулагдана бэшэ, мүн һүнэй шанарые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдогоно. Нёдондо бүхы һүнэй 54 процентнь нэгэдэхи сортоор түшаагдаһан байгаа. Мүнөө жэлэй зунай үедэ, фермэнүүдтэ һаагдаһан һүнэй 85 процентыень нэгэдэхи сортоор гүрэндөө түшааха гэжэ хараалнабди. Тиихын тула фермэнүүдтэ һу һэбэрсэхэ, фермэнүүдэй ветеринарно-санитарна байдалые һайжаруулха хэмжээнүүд абтана.

Совхозой дирекци, партком, рабочком, болон комсомолой комитет зунай бэлшээриин үедэ һу һаали болон малай шэгнүүр дээшэлүүлхэ гэһэн малшадай социалис мүрысөөнэй гүрим зохёожо, тэдэниие соёлой-ажаһуудалай, медицинскэ болон хүдалдаа наймаанай талаар хангаха уряалнабди.

Уялгануудта гараа табигшад:
А. К. ЧЕРНИГОВСКАЯ, Т. В. МАНГАДАЕВА, Л. А. МУРАВЬЕВА, В. К. ДУБИНИНА, Т. Ц. ТЫНТУЕВА, К. М. СУВОРОВА — һаалишад; В. Т. ОНТОБОЕВ, Н. Ф. ЗЕЛЕНОВСКИЙ — мал адуулагшад; Е. М. МОСОРОВА, Г. Ф. БЫКОВ — фермэнүүдые даагшанар; С. Ц. ИЛЫГЕЕВ, Н. А. ТРЕСКИН, С. А. ДИМОВ — отделениинүүдые эрхилэгшэд; Г. Ф. МАЛАНОВ — ахамад зоотехник; О. И. ЕРАХАЕВА — ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь; А. Г. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ — рабочкомой түрүүлэгшэ; Н. Д. ЗАГИНАЕВ — парткомой секретарь; П. И. ЗУБАКИН — совхозой директор.

Совет космонавтнуудай баатаршалга

«Союз Т-2» гэжэ онгосын экипажда Эхэ ороной үндэр дээдын шагналнууд Кремль соо барюулагдаба

СССР-эй летчик-космонавтнууд Ю. В. Малышев болон В. В. Аксеновой «Союз Т-2» гэжэ онгосоор амжалтатайгаар нииднэ̀ые совет хүнүүд, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаба. Энэ туйлалта замбуулинай дайдые шэнжэлэн ашаглахын, ороной арадай ажахые саашадань хүргөөхын тула шэнэ арга боломжонуудые нээнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй, Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев июниин 18-да Кремль соо замбуулинай баатарнуудта Эхэ ороной үндэр дээдын шагналнуудые барюулба.

Шагналнуудые барюулха үедөө нүхэр Л. И. Брежнев үгэ хэлээ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Совет-венгер замбуулинай экипажай амжалта түгэсөөр ниидэһые мэнэ һаяхан эндэ, энэ зал соо, манай Эхэ ороной үндэр дээдын шагналнуудаар тэмдэглээ һэмди. Транспортна шэнэ онгосые жолоодон ниидэһэн космонавтнууд Юрий Васильевич Малышевай, Владимир Викторович Аксеновой гаргаһан баатаршалгые мүнөө дэр һайндэрлэжэ байнабди.

Түрүү эзэргэдэ ябаха гээшэ хододоо хүшэр бэрхэшээлтэй юм. Угайдхадаа, шэнэ алхам бүхэнэйнь шэнжэлэгдээгүй юумэн тээшэ алхам болохо замбуулинай аласай холо руу аяншалга тухай хэлэхэ болоо һаа, бүришье хүшэр бэрхэтэй юм ааб даа.

Нүхэд Малышев болон Аксенов «Союз Т-2» гэжэ онгосые туршан шэнжэлһэн байна. Энэ хадаа мүнөөчэй замбуулинай тон шэнэ транспортна хэрэгсэл мүн. Замбуулинай урда урдын онгосонуудай үндэһэ һуури дээрэ совет эрдэмтэд, инженернүүд болон хүдэлмэришэд тэрэниие зохёон бүтээгээ. Тэрэниие хэрэглэлгэ «Интеркосмосой» программын ашаг үрые дээшэлүүлхэ. Газарай газаа талада хэгдэдэг шэнжэлгэнүүдэй саашанхи түсэбүүдые бүри үргэн ехэ болгохо байна.

Нүхэд Малышев болон Аксенов тухай гүнээгы талархалай, омогорхолой үгэнүүдые хэлэнэбди. Эдэнэр даабаряа эрхимээр дүүргээ. тэдэнэртэ станциин огторгойдохи гэрынь болоһон, нүхэд Попов болон Рюминэй ажаллажа байһан замбуулинай станци руу ороһон байгаа.

Албан хэрэгэйнгээ ёһоор замбуулинай баатарнуудай нимэ рекорднуудые тогдоодогшье һаань, замбуулинай дайда гансал рекорднуудые тогтоохын тула бидэнэртэ, хүн түрэлтэндэ хэрэгтэй бэшэ. Замбуулинай нээлтэнүүдһээ эсэсэй эсэстэ Газар дээрэхи ажал хэрэг олзотоно бшуу.

Нүхэдүүд! «Союз Т-2» гэжэ замбуулинай онгосо дээрэ туршалгын ниидэлгэ амжалтатайгаар хэнэнэйнь түлөө. Эхэ ороной гордоо даабариие дүүргэхэдээ эрэлхэг зориг ба баатаршалга гаргаһанайнь түлөө онгосын командир полковник Юрий Васильевич Малышевта Ленинэй орден ба «Алтан Одон» гэжэ медаль барюулагдатайгаар Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдобо. СССР-эй Верховно Советэй Президиум тэрээндэ «СССР-эй летчик-космонавт» гэһэн нэрэ зэргэ олгоо.

Онгосын бортинженер Советскэ Союзай Герой СССР-эй летчик-космонавт Владимир Викторович Аксенов Ленинэй орденоор. «Алтан Одон» гэжэ хоёрдохи медаляар шагнагдадаба.

Хүндэтэ нүхэдүүд. Эхэ ороной габьяата шагналнуудые барюулхадаа. элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай, замбуулинай дайдые шэнжэлгэдэ шэнэ амжалта туйлахыетнай хүсэнэб.

Леонид Ильичтэ хандан, Ю. В. Малышев иигэжэ хэлэбэ: «Союз Т-2» гэжэ замбуулинай шэнэ онгосын туршалгата ниидэлгэ амжалтатайгаар дүүрээ гээд элидхэжэ байнандаа баяртайбди. Тэрэ манай онгосо дотор бэелүүлэгдэһэн бүхы научна зорилгонуудые, техническэ шиидхэбэринүүдые батадхаа. Энэ хадаа Эсэгэ ороной замбуулинай техникые нарижуулан һайжаруулгын шэнэ шата, түрэл Коммунис партийн түүхэтэ XXV съездын шиидхэбэринүүдэй бодото дээрэ бэелүүлэгдэжэ байлгын толотомо гэршэ жэшээ мүн.

Замбуулинда ажаллажа байһан манай гол хүдэлмэрилэгшэд Леонид Попов болон Валерий Рюминэй бэенүүд һайн, түсэбөөр хараалагдаһан программаяа дайшалхы ёһоор бурин хүсэдөөр бэелүүлхые шиидэнхэй гэжэ Танда, Леонид Ильич, элидхэхэ зуураа, космонавтнуудһаа ехэ, халуун амаршалга мүнөөдэр дамжуулхадам, намда аятай байна.

Бидэнэй туршалгата ниидэлгэдэ үндэр сэгнэлтэ үгэһэнэйтнай түлөө, Танда, хүндэтэ Леонид Ильич, Советскэ Союзай Коммунис партийн Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ. Совет правительствада, бүхы совет арадта баяр баясхалангай халуун үгэнүүдые хүргэжэ байнаа мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Энэ ушар замбуулинай дайдые шэнжэлэн ашаглалгын аша туһада улам ашаг үрэ ехэтэйгээр, Ленинэй һүргаалаар, коммунис ёһоор хүдэлхыемнай бидэниие уялгална.

Удаань В. В. Аксенов үгэ хэлэбэ. Тэрэ иигэжэ мэдүүлээ: Хүндэтэ Леонид Ильич, Эхэ ороной үндэр дээдын шагналнуудые Танай гарһаа абахадаа, түрүүшын туршалгата ниидэлгэ бэелүүлхын тула экипажай бүридэлдэ оруулха этигэл найдабари бидэнэртэ олгоһонойтнай түлөө манай партийн Центральна Комитедтэ. Совет правительствада, Танда өөртэтнай бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ баяр хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Совет эрдэмтэдэй, конструкторнуудай, инженернүүдэй ба хүдэлмэришэдэй зохёон бүтээһэн шэнэ онгосо шалгагдан туршагдаа. Тэрэ эрдэм, техникын хүргэлтэ дэбжэлтын мүнөөнэй бүхы эрилтэнүүдтэ харюусана гэжэ замбуулинай техникын мэргэжэлтэдэй үмэнэһөө замбуулинай техникые туршан шэнжэлэгшэ байһан туладаа Танда элидхэнэб. Замбуулинай комплексын бүридэлдэ тэрэниие оруулалга саг үргэлжэ хүдэлдэг замбуулинай станциинүүд дээрэ манай хэдэг хүдэлмэриин хэмжээе саашадаа тон шэнэ шатада гаргаха ёһотой. Танай, Леонид Ильич, аяар 1969 ондо тодорхойлон хэлэнэнэй ёһоор, замбуулинай станциинүүд хадаа совет космонавтикые хүргөөлгын үнэхөөрөөшье магистральна зам болоно. Энэ ушар бодотоор батадхагдаа.

Манай Эхэ ороной хүсэ шадалые бэхижүүлхын аша туһада, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал ба хүргэлтэ дэбжэлтын гол ёһонуудай бэелүүлэгдэхын аша туһада парти, правительствын шэнэ улам орёо даабариинуудые саашадаашье дүүргэхын тула замбуулинай техникын мэргэжэлтэд, совет космонавтнууд хүсэ шадалаа гамнахагүй юм гэжэ Танние, КПСС-эй Центральна Комитедые, Совет правительствые найдуулхые хүсэнэб.

Ниидэлгэ тухай дурасхаал болгожо, космонавтнууд «Союз Т-2» онгосын тухэл дүрсые нүхэр Л. И. Брежневтэ барюулба.

Хэлэһэн үгэнүүдынь ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар угтагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша И. Д. Сербин, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. И. Блатов болон бусад тусхай тушаалтад шагналнуудые барюулагдаа үедэ байлсаа.

(ТАСС).

ХҮНДЭТЭ АЙЛШАД

КПСС болон МНРП-гэй — хоёр аха дүү партинуудай хоорондохи харилсаануудые бэхижүүлхэ түсэбэй ёһоор манай республикын ниислэл — Улаан-Удэдэ эдэ үдэрнүүдтэ Монголой Арадай Республикын Булган аймагай хүтэлбэрилэгшэд айлшаар ерээ һэн. Делегациие Монголой Арадай Революционно партийн Центральна Комитедэй гэшүүн, Монголой Арадай Республикын Агуухэ хуралай депутат, МНРП-гэй Булган аймагай комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Содномжамц толгойлоо.

Хүндэтэ айлшад КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партийн Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоевтой уулзажа хөөрэлдөө. Делегациин гэшүүд манай республикын партийна организацинуудай дүй дүршэлөөр һонирхоо, арадай хиналтын республиканска комитедэй, «Бурятпромстрой» ба «Госкомсельхозтехника» нэгэдэлнүүдэй. Хүдөө ажахын министерствын хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа, дүршэлөө халан абалсаа.

Үсэгэлдэр хуршэ ороной айлшад нютагаа бусаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: монгол айлшад КПСС-эй обкомдо болоһон уулзалгын үедэ.

КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленумэй шиидхэбринүүдые бэелүүлхын төлөө

АРГА БОЛОМЖО БИИ, АЖАЛЛАХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Урандаа манай совхоз эдлүүрнин газараар, илангаяа тарыалан, сабшалангаар һайн гэжэ тоотой байһан. Ороо-һо тарыанай, тэжээлэй ургамалнуудай, үбһэ ногооной муу бэшэ ургасашье абадаг байгаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахымнай хубааржа, үрэжэлтэй һайн, уһалагдадаг горитой тарыалан, сабшалан «Новосретенский» совхоздо таһалагдажа үгтөө юм. Энээнэй хажуугаар урэанда, нёдондо схэ ган гасуур боложо, үбһэ тэжээл урда урдынхиһаа бага абтаад, мал ажалдамнай бэрхэтэй байдал тохёолдуулба. Илангаяа энэ жэлэй үбэлжэлгэ хүшэр хүндэ эрхэ байдалда үнгэрөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хэды тиигэбэшье ороо-һо тарыанай, үбһэ тэжээлэй, адууһа малай ашаг шэмын бага абтадаг болоһье гансахан сагай уларилай муу байһанда тохожо болохогүй ааб даа.

Сагай уларил муу байна, юумэ урганагүй гэжэ ходол үрэнэй гар хараад, юу үгэнэб гээд хүлеэжэ һууха болоо һаа, яашье таарахагүй. Өөһэдынгөө доторой арга боломжо, нөөсэнүүдые бэдэрхэ, элсүүлэн хэрэглэхэ, бүхы ажал хүдэлмэреэ бодомжотой өөбөөр эмхидхэхэ, шэнэ түрүү онол арганууудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ болонобди.

«Мал ажалһаа абтадаг бүхы юумэн — ехэ мяхан, һүн болон бусад продуктнууд эсэстээ элбэг баян, тэрэ мүртөө элдэб янзын, эрхим шанартай тэжээлһэ дулдыдаха байна» — гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев КПССэй ЦК-гай июлиин (1978 он) Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ онсолон заагаа һэн. Мүн партийн ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй байгша оной мартда абтаһан тогтоол соо энэ асуудал баһал тон хурсаар табигдаһан байна.

Адууһа малаа үбһэ тэжээлээр хүсэд хүрэхөөр хангаха гээшэ манай ажахыда зайлашагүй шухала асуудал болонхой. Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үрэ дүн энээнние үшөө дахин элитээр харуулаа.

Хэр үгһаа хойшо совхозгол түлэб эбэртэ бодо мал, хоннн һүрэг үсхэбриллэг гол шэглэлтэй гээшэ. Мүнөө гүүртэ. фермэнүүдтэмнай хамта 1300 гаран үхэр, тэрэ тоодо 421 үнсэд, 15,8 мянган хонид, 300 шахуу адуу морид харууһалагдана.

Үнгэрһэн үбэлжэлгын эхиндэ малнай үбһэ тэжээлээр оройдоол 30 гаран процент хангагдаһан байгаа. Тиимэһээ айхабтар ехэ һолоомо, үбһэ ондоо тээһээ, холоһоо зөөжэ малдаа эдюулхэ баатай болообди. Энээнһээ уламжалан, малай ашаг шэмэ, илангаяа һү һаали заримтэды доошолоо, үхэл гараашье үрдынхиһаа ехэ байгаа гэжэ хэлэхэ ушартай болонобди.

Гэхэтэй хамта диилэнхи олонхи малшад, һаалишад, хонишодой шэн зоригтойгоор, үнэн шударгыгаар ажаллаһанай, мэргэжэл шадабари, хамаг хаба хүсэсэ гарган хүдэлһэнэй ашаар үбэлжэлгын бэрхэшээл бүхы дээрэз муу бэшээр дабаглаа.

Жэшээлхэдэ, гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорһоо урид, холо үлүүлэн дүүргэгдээ. Бүхыдөө 410 центнер тушааха түсэбэй орондо 830 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктда оруулаабди. Үбэлдөө 130 үхэр һайнаар шахажа, түс бүринень 400 гаран килограмм шэгнүүртэй болгожо тушаанаймнай ашаар ехэ мяхан оруулагдаа.

Бүхы дээрэз, нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, һүн бага һаагдажа, сагаан эдеэ гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ бэрхэтэй болонхой. Энэ гансахан үбһэ тэжээлэй дутамагһаа болоо гээ һаамнай, буруу. Юуб гэхэдэ, **совхозэй Дабаатын фермын коллектив (даагшань Б. Д. Султумов) үнгэрһэн үбэлжэлгын хүшэр бэрхэтэй үедэшье һү һаалияа зарим тэды дээшэлүүлжэ, малай байжа эдеэлхэ дөлоон һарада үнеэн бүриһөө 1130 килограмм һү һаажа, социалис уялгаа амжалтатайгаар дүүргээ бшуу.** Фермын түрүү һаалишад Б. Ешеева, Ц. Ширдармаева, В. Конечных, К. Мякотина гэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо тус тустаа үнеэн бүриһөө 850—860 гаран килограмм һү һаажа, совхоз соогоо эрхимлээ, район дотороошье социалис мүрысөөндэ нилээд урдуур һуури эзэлнэ.

Манай суута һаалишан, Шэбэртын фермын үнинэй малшан Дулма Гармаева арбадахи табан жэлдэ бүхыдөө 3208 центнер һү һааха даабаритай һаа, үнгэрһэн 4 жэл таба һара соо 3360 гаран центнер һү абаа. Мүн бэрхэ һаалишан Екатерина Мякотина табан жэлдэ бүхыдөө 2606 центнер һү һааха түсэбөө даб дээрэ 2400 шахуу центнертэ хүргөөд байнхай. Хэрбээ үнгэрһэн апрель—май һарада тэрэнэй 120 гаран центнер һү һааһаарнь бодоходо, табан жэлэйнгээ түсэбые август—сентябрьда дүүргэхэ аргатай.

Байгша ондо совхоздо зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 77,5 хурьган абтаа. Дүршэлтэй бэрхэ хонишод Ц. Дамбаева, Ц. Доржиев, Б. Чимитцыренов гэгшэдэй даадаг отаранууда зуун хонин бүхэнһөө 91—92 хурьган түлжүүлэгдээ.

Эдэ дээрэ нэрлэгдэһэн түрүүшүүлэй туйлаһан үрэ дүнгүүд дээрэһээ харахада, совхозой бүхы һалбаринуудта үшөө хэрэглэгдээгүй арга боломжо, нөөсэнүүдэй тон ехэ байһаниинь элитээр харагдана. Нигээд ерэхэдээ, сагай уларил зэмэтэй бэшэ, харин өөһэдымнай дутагдалнууд бидэние гэдэргэ татана гээшэ.

Үбэлэй үедэ дутуу абаһан продукция зундаа хүсэлдүүлхэ, тиигэжэ байгша оной, бүхы табан жэлэй түсэбтэ даабарине бүхы зүйлөөр заатагүй дүүргэхын түлөө айхабтар шангаар тэмсэхэ харюусалгатай зорилгурдамнай тулажа ерээд байна.

Тэжээлэй ходо дутадаг байһание, мүн энэ жэлдэ үбһэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр бэлэдхэхэ зорилгоёо хараала абажа, бидэ байгша ондо бүхы малаа зуһаландань урданайхиһаа эртэ гаргаабди. Майн тэн багаар бүхы мал посхоодһоо гаргагдаад байгаа. Хурьгадаа баһал эртэ, гол түлэб майн 10—20-до хуу эхэһээнь таһалжа, амяарайнь отаранууд болгообди.

Хэнэйшье мэдэһээр бүхы малые нигэжэ хабар эртэ бэлшээридэ гаргаад, тэдэндэ аргатай соонь нэмэлтэ тэжээл эдюулхэ хэмжээ абааГүй һаа, бэрхэтэй байдалай тохёолдохонь элитэ ааб даа. Тиимэһээ бидэ һаалиин фермэ бүхэнэй зуһаланда тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэ тодосхо, үнеэн бүхэндэ 2 килограмм талхаар бурдууг хэжэ эдюулээд, түхэреэн сүүдхэдэ адуулжа эхилээбди. Энээнэй ашаар үнеэдэй һүн шэмэ зарим тэды нэмэжэ эахалаа.

Хурьгадые нэгэшье гарза хоролтогүйгоор томо болгохо, олонхиниень таргалуулжа, бүри энэ жэлдэ намартаа мяханда тушааха зорилготойбди. Тэдэнээ үрдынхидал дан олоор суглуулангүй, харин отара бүхэндэ 500—600 толгойгоор хамталжа, оролдосотой бэрхэ хүнүүдтэ даалгаабди. Эгээл жэжэ, туранхай хурьгадые баһа амяарайнь илгажа, үбһэ тэжээл һайса эдюулжэ, һайн ногоотой газарта бэлшээнэбди.

Мяха абалга, худалдалгые ехэ болгохын тула өөһэдынгөө үүсхэлээр нугаһанай багахан фермэ эмхидхээбди. Тэндэмнай мүнөө 20 мянган дальбараа дэгжээгдэнэ. Саашадаа тэрэниие 40 мянганда хүргэжэ, энэ жэлдэ 700 центнер шубуунай мяха нэмэжэ худалдаха зорилго табигдана.

Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын дүнгүүдһээ зохихо тобшолол хэжэ, үбһэ тэжээл ехээр, малдаа хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулнабди.

Нэгэдэхеэр, бүхы үхэр, хонидоо зунайнь бэлшээридэ хэзээ хэзээнэйхиһээ эртэ гаргажа, сабшалангаа хуу хорёолоод, харуул табяад, ногоогоо үмсын, хамтын малда гэшхүүлэн, эдюулэнгүй сэбэрээр хуряажа абаа һаамнай, үбһэн урдынхиһаа ехэ бэлэдхэгдэхэ зэргэтэй.

Хоёрдохёор, энэ жэлдэ таряалангай шиир нойтоор дутамаг, ходо хуурайгаар һалхилжа байһание хараада абажа, газарай хүрьһэ гол түлэб урбуулангүйгөөр, түсхай плоскорезүүдээр элдүүрилжэ тарилга хээбди. Хабарай һарануудта поли дээрэ 5 мянган тонно шэбхэ гаргагдаа һэн. Бүхыдөө 1000 гаран гектарта ороо-һоной үрэһэнтэй хамта гектарай 1,5 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа. Силосэй ургамалнууд, гол түлэб кукуруза наран сэсэг хоёр, урда урдынхиһаа ехэ таригдаа. Байгша ондо түрүүшынхеэ 20 гектарта рапс ногооной үрэһэ ургуулжа абахаар таряабди. Мүн 25 гектарта донник эртэ таряад, зундаа, намартаа ногооень сабшажа, АВМ түхэлэй түхеэрэлгэдэ гурил болгохобди.

Ажахыдамнай сабшалан багашаг юм. Тиимэһээ тэрэнээ шадаал һаа һайнаар уһалжа, үтэгжүүлжэ, үргасьень дээшэлүүлхые оролдонобди. Мүнөө 900 гаран гектар сабшалан хуу нэгэ дахин һалагдаад, зариманинь хоёрдохёо ундалуулагдажа байнхай. Үбэлдөө, хабартаа сабшаланда шэбхэ горитой гаргахаа гадна, ехэхэн газарта борной, дискэ шэрээбди, житняк ногооной үрэһэ нэмэжэ таряабди. Бүхы сабшалангай гектар бүриһөө 18 центнерһээ бага бэшэ ургаса хуряаха, бүхыдөө 22 мянган центнер гэхэ гү, али нёдондоной-хоо таба мянган центнерээр ехэ үбһэ абаха арга манда бии.

Тэрэшэлэн байгша ондо силос, сенаж хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр дараха зорилготойбди. Тусхайлбал, нёдондо 5 мянга шахуу тонно силос дараад, тэрэнээ май һарын гаратар үнеэдтээ эдюулһэн һаа, энэ жэлдэ бүхы арга хэрэглэжэ, 8 мянган тонно силос бэлэдхэхэбди. Тэрэнээ хуу шулуун ханатай траншей соо дарахабди. Тиигэжэ ганса үнеэдтэ бэшэ, хонидто, шахамал үхэрнүүдтэ силос эдюулэгдэхэ байна. Энээнние хараада абажа, силосэй ургамалнуудые үрэжэлтэй һайн полинуудта, заримыень уһалха аргатай газарта таряабди. 10 мянган центнер сенаж бэлэдхэхын тула түсхай траншейнүүдые Шэбэртын, Дабаатын фермэнүүдэй хажуудa бэлдэжэ байнабди. Энэ жэлдэ 15 гектарта куузику таригдаа.

Эдэ бүхы зорилгонуудаа, хараалһан хүдэлмэрээ хүсэндань хүргэжэ, бүхы табан жэлые һайн үрэ дүнгүүдтэйгээр түгэсхэхэ, шэнэ табан жэлдэ үшөө ехэ алхам хэхэ үндэнэ һуури табиха арга боломожо бии, гансал ажаллаха, оролдохол хэрэгтэй. Энээнние совхозой бүхы ажаллшад һайн ойлгоно.

Н. МАНЗАЕВ,
Бэшүүрэй совхозой директор.

КОММУНИСТЫН ҮҮСХЭЛЭЙ ҮРЭ

Улаан-Удын Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ прибор бүтээлгын заводой механическа цехэй токарь, Ажалай Алдар Солын орденто коммунист Сергей Ольховатский «Түсэбтэ арбадахи табан жэлэй даабариие 3,5 жэл соо дүүргэхэ!» гэһэн дүлэтэ үүсхэл гаргаа һэн. Тэрэниие предприятиимнай хэдэн зуугаад хүн дэмжэһэн байгаа.

Суута токариин энэ үүсхэл эдэбхи мүнөөшье бадарһаар. Заводой 390 түрүүшүүл арбан нэгэдэхи табан жэлэй тоосоогоор ажаллана. Тошиилдогшо С. И. Бердюгин, электро-хабсаргагша Л. К. Червякова, орёогшо А. И. Бандеева болон бусадай ажалай календарьта 1981 он һэхэгдэнхэй.

Тус цехэй токарь В. Т. Поповой арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй даабариие Совет Конституциин гурбадахи жэлэй ой болотор дүүргэхэ уряа гаргахадань, 470 хүн тэрэниие дэмжэбэ. Орёогшод Т. В. Швайкина, Т. Г. Федотова, В. И. Савкина болон бусад үдэрэйнгөө нормые хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, үгэдөө хүрэжэ байна.

Нигэжэ коммунист С. Ольховатскиин үүсхэлэй ашаар эхилһэн хүдэлөөн хүдэлмэришэдэй урма зориг, хэшээл оролдолго бадаруулжа, табан жэлэй түрүүшүүлэй зэргые олошоруулна. Энэ коллективэй 1980 онойнгоо түсэбтэ даабариие саг болзорһоонь уридшалан, шанартайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэнь коммунистын үүсхэлэй хубита тон ехэ.

Л. ЕРОФЕЕВА,
заводой олон тиражтай газетын редактор.

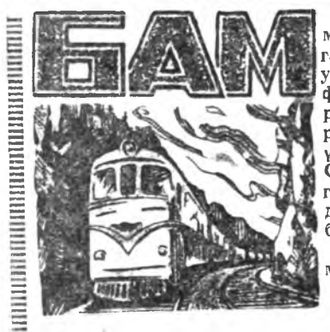

Комсомолка Мария Климова «ЛенинградБАМстрой» гэжэ барилга-хабсаралтын управленнин Людмила Дорофеевагай хүтэлбэрилдэг түрүү бригадада ажаллаха зуураа, үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Северобайкальскын олохон гэрнүүд тэрэнэй сэхэ хабаадалгатайгаар ашаглагдаһан байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Климова.

М. СИБИРЯГАЙ фото.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

СЭДЬХЭЛЭЙНГЭЭ УРЯАЛААР

— Света басаганиинь хара багаһаа эхэдээ найдамтай туһалагшань боложо байнхайл, — гэжэ тэрэ үедэ Цыбикмид Лубсановнатай суггаа ажалладаг нүхэдынь хэлсэдэг бэлэй. Тэрэншье зүйтэй байгаа. Үшарынь, Света басаган эхэнээ огто таһардаггүй, хойноһоонь ходо шахуу дахасалдажа, адууһа мал харууһалалсаа хэрэгтэнь шадал зэргээрээ туһалалсадаг һэн.

Цыбикмид Лубсановна Бадмаевагай пенсидэ гараһаннаань хойшо тэбхэр арбан жэл үнгэрбэ. Тиигэбэшье миин һуудагүй, халтад лэ гэбэл, малай фермэдэ ошожо, Света басаганайнгаа үнсэд, тугалнуудыень байра соонь оруулалсаад ерэдэг. Гэхэтэй хамта эхэнь басаганайнгаа ажал хүдэлмэреэр ходо һонирхожо, зүбшэл заабаряа хэлээдшье орхидог. Тиихэдэнь Света «урданайхидал адли ажал бэшэл даа. Бар хүсөөр хэгдэдэг ажалаа оньһон техникын ээмдэ тохообди», — гэжэ дорюунаар харюусадаг. Эхэ басаган хоёрой тэрэ холо үнгэрэн ошоһон сагай ажал хүдэлмэриһөө һабагша татан, болоһон нэгэ нимэ ушар дурдая.

...Орой намар һэн. Үглөөгүүр, мүн үдэшын наранай баруун хойшоо хэсыхэтэй хамта хүйтэн жабар үлеэгээд абадаг байба. Тэрэ намарай нарата нэгэ үглөөгүүр фермынгээ үнеэдые манаха ээлжээн һаалишан Цыбикмид Лубсановнада тудаһан байгаа. Света басаганиинь эхэтэсэ хамта үнеэдые манахаяа гаралсаа һэн. Бэлшээри дээрэ ерэһэн мал аятай зохидоор хушууран бэлшэнэ. Булжамуур шубуухайн ирагуу гоё аялга зэдэлнэ.

Үдын һүүлээр тэнгэрнин шарай гансата хубилжа, Абайтын Хушуунай нэлэнхы үргэн талые дэрлэһэн хойто хадын саанаһаа пэтэн хара үүлэн бөогнэржэ захалба. Уданшьегүй алтан шаргал наран хоргодожо, хара һалхин болохо тэмдэг үзүүлбэ. Тиигээдшье бороогой дуһалнууд саһатай холисолдон шааяжа захалшаба.

— Намар сагай уларил нимэрхүү байдаггүй һэмнай, — гэжэ Цыбикмид Лубсановна басагандаа хэлээд, үргэн талада тараһан малаа гэр тээшэнь тууха гэжэ шиидэбэ. Һүрэгэйнгөө нэгэ таларнь өөрөө ошожо, нүгөөдэ тээшэнь басагаяа эльгээбэ. Нарһата бооринн хормой хүрэтэр тараһан үхэр мал хаанаһаа тиимэ түргэнөөр суглархаг даа.

— Басаганайнгаа хойноһоо ошохо хэрэгтэй, төөрижэ магад. Барһамни дааражаа ябана гү, — гэжэ бодомжолоод, Цыбикмид алхасаа түргэдхэхэ зуураа, басагаяа ооголод үзэбэ. Һалхин соо... шортоол даа. Нилээд удаан ябажа, эсэхэ тухандаа хүрөөд, зогсожо шагнахадань, тээ холоһоо «һүү-һаа» гэхэ һүлэмхи абяан дуулдаба. Шагнаһаар байтарынь бүлэг үнеэдые туурһан Света басаганиинь хүрэжэ ерэбэ

— Шамайгаа төөришэхэнь гэжэ һанаагаа зобожо, айжа байгаалби, — гэзэ эхэнь басагандаа хэлэбэ.

— Һүрэгһөө таһаршаһан эдэ үнеэдые туужа ябатарни харанхы болошобол. Эндэ төөрихэ гэжэ юун байхаб. Үхэр малшье харанхы болоходо байра тээшээ тэгүүлдэг. Үнеэдэйнгээ һүүлынь баряад ябабал, гэртээ ерэхэл байгаалби даа, — гэжэ томоотойгоор харюусажа, эхэсэ ушаргүй баярлуулба...

...1964 ондо арбан класс Света дүүргээд, Улаан-Удын үүдөө ажахын техникумэй зоотехническэ факультедтэ шалгалта барижа, студентка болоһон. Тэрэнээ дүүргэмсээрээ өөрынгөө һайн дураар һаалишан болоһон юм Тиихэдэл үглөөгүүр эртэ бодохо, орой болотор хүдэлхэ баатай болоо һэн. Зүгөөр тэрэ түрүүшын бэрхэшээлнүүдһээ тунхарингүй ажал хүдэлмэриингөө хойноһоо үсэд нэтэрүүгээр оролдожол ябаа. Светлана Банзарова даажа абаһан һүрэг үнеэдээ һайнаар харууһалжа, һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхын түлөө үнэн сэдьхэлһээ оролдожо захалба. Тиихэ зуураа, малайнгаа үүлтэр улам һайжаруулха зорилготойгоор һү ехээр үгэдэг үнеэдэйнгээ тугалнуудые илгажа, һайн үнеэдтэй болохын тула оролдолго үүсхэл гаргаһан байна.

— Залуушуулда мал ажал дээрэ һайнаар ажаллаха эрхэ байдал хангаха шухала, — гэжэ Светлана Долодоевна хөөрэнэ.—8 класс дүүргэһэн басагад Татьяна Тейлова, Екатерина Русина, Лидия Климова, Евдокия Раднаева болон бусад мүнөө манай фермэдэ ажалладаг. Тэдээндэ дүй дүршэлөө дамжуулан үгэхэ, туһалха гэжэ бултадаа оролдонобди, — гэжэ тэрэ нэмэбэ.

...Байгша ондо болоһон нютагай Советүүдэй һүнгалтада бэлэдхэлэй үедэ Загарайн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд арадай депутадуудай районно Советэй депутадаар Светлана Долодоевна Банзаровае нэгэн дуугаар һүнгаа юм. Энэмнай үнэхөөрөө эрхим бэрхэ һаалишан мүн. Тэрэ 1977 ондо Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан, харин уладахи жэлдэ «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальда хүртэһэн байна. Мүнөө нүхэр Банзарова ниитын хүдэлмэриндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадажа, һүнгашадайнгаа этигэл найдабариие хүсэд харюулхын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдожо ябанал.

С. ОЧИРОВ.

Мэргэжэлтэй зүбшэл

ХАРТААБХЫН ҮРГАСА—ХАРУУҺАНҺАА

Арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ республикымнай ажахынууд гектарай 100 центнер хартаабха малтахаар социалис уялга абаа гээшэ. Зүгөөр манай Буряад орондо жэл бүри гандажа, горитой бэрхэшээл ушаруулна. Илангаяа май, июнь һарануудта хура бороон багаар ороно. Тиимэһээ хартаабха һуулгахадаа хүрьһэндэ бии байгаа шиир нойтыень зүбөөр хубааринан хэрэглэхээр агротехникын онол арганууудые нэбтэрүүлхэ шухала.

Хэрбээ саг болзорыень зүбөөр тодорхойлжо, тарилгаяа үнгэргөөд, һайнаар харууһалбал, механическа бүридэлөөрөө элдэб янзын гэхэ гү, али элһэлиг, шабарлиг, һайн үрэжэлтэй, мүн хужарлиг хүрьһэтэй газарташье хартаабхын баян ургаса ургуулжа боломорр юм.

Хартаабхые паар дээрэ, урда жэлдэнь горох, кукуруза, корнеплодуудай ургуулагдаһан полидо һуулгахада һайнаар ургадаг. Нэгэл газарта хартаабха тарихада бирагүй ургаса үгэдэг. Илангаяа үрэһэнэй участогуудта шэнэ газар хэрэгтэй. Мүн газарайнь хүрьһэнэй хартаабхын биологическа эрилтэдэ хүрэхэгүй байбал, севообородто оруулһанай хэрэггүй.

Хартаабхын полиие үтэгжүүлэнгүй баян ургаса абахань бэрхэтэй юм. Үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдээ ургасыень али зэргээр дээшэлүүлхэ зорилгоёо, мүн газарайнь үрэжэлые хараада абаха шухала. Манай республикада хартаабхын таригдаха газарта гектарай 30—40 тонно наг шэбхэ тараажа, 3 центнер азотно үтэгжүүлгэ оруулбал зохисотой. Харин фосфорно, калийна үтэгжүүлгэнүүдые тарилга хэхэдээ оруулалсабал, һайн байдаг. Ямаршье үтэгжүүлгые газараа хахалхын урда тээ оруулхада ашаг тай юм.

Хүрьһэнэй шиир нойтые алдахагүйн тула газараа зүбөөр элдүүрилхэ эрилтэ табигдана. Илангаяа һайнаар бэлдэгдэһэн хабарай, намарай паарые, механическа бүридэлөөрөө хүнгэн, хүнгэншэг хүрьһэтэй гү, али үһалагдадаггүй газарые хартаабхаяа тарихын урда тээ элдүүрилһэнэй хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, хартаабха тариха үедэ хүрьһэниинь зөөлэрүүлэгдэдэг. Хэрбээ сэбэр, мүн намарай паарай үлүүсэ нягтаруулагдаһан гү, али бог бурта ногоондо дарагдаһан, мүн органическа үтэгжүүлгэ хабартаа тэндэ оруулагдаһан байбалнь, дахяад элдүүрилхэ хэрэгтэй. Тэрэшэлэн хахалалгын урда тээ минеральна үтэгжүүлгын тараагдаагүй һаань, ороо-һоной селякзэр 10—12 сантиметр гүнзэгыдэ оруулжа болоно. Пополиие хабартаа заабол хахалбал, тэрэ дороо хартаабхаяа һуулгахада һайн. Энэ хүдэлмэриие нэгэ хоногой туршада гэхэ гү, али һүниидөө хахалаад, араатай катогоор жэгдэрүүлһэнэй удаа үдэрынь таилга хэхэдэ зохид.

Хартаабха тариха сагай эхилтэр үрэһэ хүрэнгээ ехээр ургуулангүй хадагалжа байха эрилтэ табигдана. Тиихын тула хартаабхын склад соохи температура 1 градусһаа үлүү дулаан байха ёногүй. Манай хэһэн шэнжэлгэнүүдэй дүнгүудые согсолон харахада, үрэһэнэй хартаабхын ургаһан үзүүрые түрүүшынхеэ хухалхада, ургасань 12—15 процентээр доошолдог байна. Хэрбээ хоёр-гурба дахин иигэжэ гэмтээбэл, ургасань 40 процент хүрэтэр хорохо болоно. Тиихэдэ хартаабха гараар тарихадаа ургаһан үзүүрыень үгы хэһэнэй хэрэггүй.

Ухалагдадаг газарта таригдаһан байбалнь, хартаабхын ургаха үедэ нэгэ-хоёр дахин хаһаабһаа уһа урадхуулжа, ундалуулха хэрэгтэй. Уһа сасадаг түхеэрэлгэтэй һаа, гурба-дурбэ дахин уһалхада һайн. Хаһаабаар түрүүшынхеэ ундалуулхадаа һаял сэсэглэжэ байхедань, харин хоёрдохёо хорин хоногой үнгэрһэн хойно гектарай 400—500 кубометр уһанай хүртэхөөр уһалхада зохид. Хэрбээ уһа сасадаг түхеэрэлгэ хэрэглэбэл түрүүшыххеэ эшын бултайжа байхадань, удаань хахад һара болоодлэ ундалуулха хэрэгтэй. Тодорхойлон хэлэбэл, хартаабхын ундэнэнэй гүнзэгыдэ 70—80 процент шиир нойтоной байхаар уһалха эрилтэ табигдана. Тарилгаяа уһалһанай һүүлээр заабол зуруud хоорондуурхиие зөөлэрүүлхэ хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаһан онол арга хэрэглэгшэд гектарай заабол 150—200 центнер ургаса хуряадаг заншалтай юм. Гэбэшье энэ онол арга баһал зарим тэды дутагдалтай. Жэшээлбэл, хартаабха тарихын урда тээ, мүн һуулгаһанай һүүлээр газарай хүрьһэнэй шиир нойтон ехэхэр алдагдажа, гүнзэгыдэ тариха ушартай болодог. Жэгдэ полидо хартаабха һуулгахадаа оло дахин борнойлжо, хүрьһыень тракторай агрегадаар улам нягтаруулдаг. Мүн зариманда хартаабхын эшэ үндэнэн гэмтээгдэжэ муугаар ургана. Үлүү гүнзэгыдэ һуулгагдахадаа намартаа хуряалгын үедэ бүхы ургасань хүсэдөөр суглуулагдангүй газартаа үлэшэнэ. Энэ дутагдалнуудые зайсуулхын тула далан татажа тариха арга дурадхагдана. Иигэжэ хартаабха тарихадаа үрэһэеэ 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ булаха хэрэгтэй. Тодорхойлбол, хартаабха далангай дээдэ захаһаа 12—15 сантиметр гүнзэгыдэ, шиигтэй хүрьһэндэ һуулгагдаха болоно.

Далантуулан таригдаһан хартаабха харууһалха хүдэлмэриин онол арга жэгдэ гатүхеэрэлгэтэй һаа, гурба-дурбэ дахин уһалхада һайн. Хаһаабаар түрүүшынхеэ ундалуулхадаа һаял сэсэглэжэ байхедань, харин хоёрдохёо хорин хоногой үнгэрһэн хойно гектарай 400—500 кубометр уһанай хүртэхөөр уһалхада зохид. Хэрбээ уһа сасадаг түхеэрэлгэ хэрэглэбэл түрүүшыххеэ эшын бултайжа байхадань, удаань хахад һара болоодлэ ундалуулха хэрэгтэй. Тодорхойлон хэлэбэл, хартаабхын ундэнэнэй гүнзэгыдэ 70—80 процент шиир нойтоной байхаар уһалха эрилтэ табигдана. Тарилгаяа уһалһанай һүүлээр заабол зуруud хоорондуурхиие зөөлэрүүлхэ хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаһан онол арга хэрэглэгшэд гектарай заабол 150—200 центнер ургаса хуряадаг заншалтай юм. Гэбэшье энэ онол арга баһал зарим тэды дутагдалтай. Жэшээлбэл, хартаабха тарихын урда тээ, мүн һуулгаһанай һүүлээр газарай хүрьһэнэй шиир нойтон ехэхэр алдагдажа, гүнзэгыдэ тариха ушартай болодог. Жэгдэ полидо хартаабха һуулгахадаа оло дахин борнойлжо, хүрьһыень тракторай агрегадаар улам нягтаруулдаг. Мүн зариманда хартаабхын эшэ үндэнэн гэмтээгдэжэ муугаар ургана. Үлүү гүнзэгыдэ һуулгагдахадаа намартаа хуряалгын үедэ бүхы ургасань хүсэдөөр суглуулагдангүй газартаа үлэшэнэ. Энэ дутагдалнуудые зайсуулхын тула далан татажа тариха арга дурадхагдана. Иигэжэ хартаабха тарихадаа үрэһэеэ 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ булаха хэрэгтэй. Тодорхойлбол, хартаабха далангай дээдэ захаһаа 12—15 сантиметр гүнзэгыдэ, шиигтэй хүрьһэндэ һуулгагдаха болоно.

Далантуулан таригдаһан хартаабха харууһалха хүдэлмэриин онол арга жэгдэ гатүхеэрэлгэтэй һаа, гурба-дурбэ дахин уһалхада һайн. Хаһаабаар түрүүшынхеэ ундалуулхадаа һаял сэсэглэжэ байхедань, харин хоёрдохёо хорин хоногой үнгэрһэн хойно гектарай 400—500 кубометр уһанай хүртэхөөр уһалхада зохид. Хэрбээ уһа сасадаг түхеэрэлгэ хэрэглэбэл түрүүшыххеэ эшын бултайжа байхадань, удаань хахад һара болоодлэ ундалуулха хэрэгтэй. Тодорхойлон хэлэбэл, хартаабхын ундэнэнэй гүнзэгыдэ 70—80 процент шиир нойтоной байхаар уһалха эрилтэ табигдана. Тарилгаяа уһалһанай һүүлээр заабол зуруud хоорондуурхиие зөөлэрүүлхэ хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаһан онол арга хэрэглэгшэд гектарай заабол 150—200 центнер ургаса хуряадаг заншалтай юм. Гэбэшье энэ онол арга баһал зарим тэды дутагдалтай. Жэшээлбэл, хартаабха тарихын урда тээ, мүн һуулгаһанай һүүлээр газарай хүрьһэнэй шиир нойтон ехэхэр алдагдажа, гүнзэгыдэ тариха ушартай болодог. Жэгдэ полидо хартаабха һуулгахадаа оло дахин борнойлжо, хүрьһыень трактораи агрегадаар улам нягтаруулдаг. Мүн зариманда хартаабхын эшэ үндэнэн гэмтээгдэжэ муугаар ургана. Үлүү гүнзэгыдэ һуулгагдахадаа намартаа хуряалгын үедэ бүхы ургасань хүсэдөөр суглуулагдангүй газартаа үлэшэнэ. Энэ дутагдалнуудые зайсуулхын тула далан татажа тариха арга дурадхагдана. Иигэжэ хартаабха тарихадаа үрэһэеэ 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ булаха хэрэгтэй. Тодорхойлбол, хартаабха далангай дээдэ захаһаа 12—15 сантиметр гүнзэгыдэ, шиигтэй хүрьһэндэ һуулгагдаха болоно.

Далантуулан таригдаһан хартаабха харууһалха хүдэлмэриин онол арга жэгдэ гатүхеэрэлгэтэй һаа, гурба-дурбэ дахин уһалхада һайн. Хаһаабаар түрүүшынхеэ ундалуулхадаа һаял сэсэглэжэ байхедань, харин хоёрдохёо хорин хоногой үнгэрһэн хойно гектарай 400—500 кубометр уһанай хүртэхөөр уһалхада зохид. Хэрбээ уһа сасадаг түхеэрэлгэ хэрэглэбэл түрүүшыххеэ эшын бултайжа байхадань, удаань хахад һара болоодлэ ундалуулха хэрэгтэй. Тодорхойлон хэлэбэл, хартаабхын ундэнэнэй гүнзэгыдэ 70—80 процент шиир нойтоной байхаар уһалха эрилтэ табигдана. Тарилгаяа уһалһанай һүүлээр заабол зуруud хоорондуурхиие зөөлэрүүлхэ хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаһан онол арга хэрэглэгшэд гектарай заабол 150—200 центнер ургаса хуряадаг заншалтай юм. Гэбэшье энэ онол арга баһал зарим тэды дутагдалтай. Жэшээлбэл, хартаабха тарихын урда тээ, мүн һуулгаһанай һүүлээр газарай хүрьһэнэй шиир нойтон ехэхэр алдагдажа, гүнзэгыдэ тариха ушартай болодог. Жэгдэ полидо хартаабха һуулгахадаа оло дахин борнойлжо, хүрьһыень трактораи агрегадаар улам нягтаруулдаг. Мүн зариманда хартаабхын эшэ үндэнэн гэмтээгдэжэ муугаар ургана. Үлүү гүнзэгыдэ һуулгагдахадаа намартаа хуряалгын үедэ бүхы ургасань хүсэдөөр суглуулагдангүй газартаа үлэшэнэ. Энэ дутагдалнуудые зайсуулхын тула далан татажа тариха арга дурадхагдана. Иигэжэ хартаабха тарихадаа үрэһэеэ 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ булаха хэрэгтэй. Тодорхойлбол, хартаабха далангай дээдэ захаһаа 12—15 сантиметр гүнзэгыдэ, шиигтэй хүрьһэндэ һуулгагдаха болоно.

Далантуулан таригдаһан хартаабха харууһалха хүдэлмэриин онол арга жэгдэ гатүхеэрэлгэтэй һаа, гурба-дурбэ дахин уһалхада һайн. Хаһаабаар түрүүшынхеэ ундалуулхадаа һаял сэсэглэжэ байхедань, харин хоёрдохёо хорин хоногой үнгэрһэн хойно гектарай 400—500 кубометр уһанай хүртэхөөр уһалхада зохид. Хэрбээ уһа сасадаг түхеэрэлгэ хэрэглэбэл түрүүшыххеэ эшын бултайжа бай

«МАНАЙ ҮЕЙН ХҮН»
гэһэн конкурсдо ерэһэн очерк

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГО

Дүөөн дабаанай ороидо амсаарнай анханһаа хойшо алдаршаһан Тамчын ам тала нэмжыбэ. Энэ Баянгол уһанай баруун хэсэ эхилээд саашаа Сэ-тын совхозой газар дайвакабтайна. Һэб гэхэ һэбгүй, сэлмэг дулаан үдэр байшаашье харахада, хоёр үхэр мал хабарай наа, ногаан бэлшэнэд. Хэр-а хойшо иигэжэ хээрэ-ар дүүрэтэр адууһа-а удхэжэ һууһан элинхулинсагай элдин һайгазар энэл ха юм даа-а ханагдана.

Ам саашаа ябаад, Сэ-тын совхозой Ехэ-Цагаа-фермэдэ хүрэбэбди. Энгансашье район соогоо, мүн республика дотосуурхаһан малшадай лектив хүдэлдэг юм. Мые даагша Долгоржан жаповна Данзанова-о мүн лэ алдартай сууһ. Энэмнай гушаад-дэ һаалишанаар хүдэлолоной дундаһаа шалган.

Нигэбэшье мүнөө гансаа-энэ нүхэр тухай бэшэ, эхи коллектив, түрүүишад, малшад тухайнь-эхэ хүсэл түрэнэ. Тии-эгэн түрүүн фермые шатай хөөрэлдэхдөө асуудалаар һонирхо-Тэрэ нигэжэ хөөрэнэ: Хэнэйшье мэдэһээр, жэлдэ үхэр малай-лгэ ехэл хүшэр хүн-айба ха юм даа. Тэд-фермын коллектив һүгаараа яһала барагаа яба-хэдэ болохо. Харагты манай районой газетэдэ-эгдэһэн, тоо, баримтануу-— гээд, «Улаан-Сэлэн» газетэ маанадта һар-

-эн дээрэһээ мэдэхэдэ, оной эхинһээ хойшо-рһэн таба һара соо-агааналхид бүхы фер-ээ үнеэн бурийнөө дун-эргээр 1000 шахуу ки-амм һүүһан байба. зуура, Сэлэнгын сов-о энэ хугасаада үнеэн-нөө 800 хүрэхэгүй ки-амм һүн һаагдаа. Мүн-эшье совхоз, колхозуу-абаад үзэхэдэ, эгээн-эн захань 700—800 ки-аммда хүрэһэн байна-ингээд ерэхэлээрээ Ехэ-анай фермын һаалиа-ал адли ехэ һүүһан-шье коллектив район-ыгы.

— Сэлэнгын суута һаалишан Социалис Ажалай Герой Н. Л. Тадвашкинагай удаа манай басагад, бэ-реэд хуу баран һубаряад бэшэгдэнхэй, — гээд, Долгоржаб эли бодо омогор-хонгёор мэдүүлнэ. — Манайда дандаа заалуушуул хүдэлдэг юм. Тиимэһээ фермэмнай СССР-эй табин жэлэй ойн нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай коллектив гэжэ нэрэ зэргэтэй болонхой.

Нээрээшье иимэ ехэ нэрэ хүндээ һанажа, эндэхид эдир залуугай эршэ зориг түгэлдэр ажаллана. Арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ фермын һаалишад үнеэн бүхэнөө 2540 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялга абаа һэн. Жэлэй эхинһээ хойшо һааһан һүнэйнь хэмжээгээр бодоходо, абаһан уялгаяа дүүрэгэл байха гэһэн этигэл найдабари түрэнэ. Энээнһээ хойшо зунай дулаанда хээрын бэлшээриин ногоон гаража, һү һаалиин эрид нэмэхэ саг ерэбэ бшуу.

Фермэ арбадахи табан жэлэй дүрбэн жэлдэ-һу һааха түсэбтэ даабаряа — 102 процент, түрэндэ худалдаха түсэбөө—105 процент дүүргээ һэн. Тиихдээ тушаагдаһан һүнэйнь шанар һайн гэһэн сэгнэлтэдэ хүртөө.

Фермын түрүүшүүлые захаһаа абан нэрлэхэдэ, хорёод жэлдэ һаалишанаар ажаллажа байдаг Галина Данзанова, Бадма-Ханда Буянтуева, Цыден-Еши Данзанова болон бусад болоно. Тобшоор хэлэхэдэ, эдэмнай үбэл, зун илгаагүй һабаараа дүүрэн һаалитай ажалладаг зон гээшэ.

— Манайда партийна бүлэг биш юм, — гээд нүхэр Данзанова тугаархи хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, дутуу дундаяа саг соонь элирүүлжэ, зүб замаар урагшаа дабшаха хэрэгтэмнай ехэ туһатай. Энээнһээ гадна, арба гаран комсомолшууд манда бии. Эдэ бүгэдэ хадаа маанадай урдаа хараха гол ехэ хүсэн гэшэ. Миниий һанахада, залхуурангүй үнэн шударгыгаар хүдэлөөд байхадаа, ямаршье коллектив амжалта туйлаха аргатай, — гэнэ.

КПСС-эй Сэлэнгын горкомой тэрэгэн болоһон пленум дээрэ комсомол-залуушуулай фермынгээ үмэнэһөө мүн лэ иигэжэ тэрэ һанамжаяа мэдүүлээ.

Түрүүн эндэ ерэхэһээ урда ходо эрхимлэжэ ябадаг фермэдэ бүхы ажалынь мүнөө сагай оньһон техникын хүсөөр хэгдэдэг ёнотой гэжэ һанаһан байгааб. Тэд үнэн дээрээ тиимэ бэшэ байба, ехэнхи хүдэлмэринь хүнэй гараар хэгдэнэ. Хэдэн жэлэй саана эндэ һаалиин малай комплекс барихаа гэжэ һанаашалагдаһан юм. Тэд мүнөө дээрээ гансал тугалай байра бодхоогдохоһоо бэшэ, ондоо юумэн хэгдээгүй.

Бүри юһэдэхи табан жэлэй һүүл багта Ехэ-Цагаанай фермэдэ ябахадамнай, тэрэ үеын парторг, ажалай ветеран Цыден-Доржо Цыбикдашиевич Буянтуевтэндэхи ажал тухай хэлэхэдээ, малай байра хуушараа, ажал хүдэлмэреэ оньһон аргаар хэдэг болоогүйбди, — гэжэ ехэ томдолтой байһаан юм.

Хэды тиигэбэшье «Гэрэй һайханиие углуугаарнь сэгнэхэ бэшэ, харин досоонь орожо, хүндэ ямбадань хүртэхэдөө һайханиие мэдэхэ» — гэжэ зон хэлсэдэг. Эгээл иимэ хүшэр эрхэ байдалда ажаллажа байбашье, эндэхи комсомол-залуушуул, һаһажаалшье һаалишад жэлэй дүрбэн сагта эрхим үрэ дүн түйлахын тула үнэхөөрөө сусаршагүй зоригтойгоор, баатарлигаар ажаллана. Ехэ һүн һаалишадайл шуулай фермынгээ үмэнэһөө мүн лэ иигэжэ тэрэ һанамжаяа мэдүүлээ.

Тиимэһээ Александрай хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо эндэхи үнеэдэй һубайрха ушар гэжэ үзэгдэхээ болинхой. Иимэ харюусалгатай ажалтай байхаһаа гадна, коммунист нүхэр Цынгунова мүнөө отделениингээ парторг юм.

Үбһэ тэжээлэй дутамаг, унжагай ута эмэ жэлэй үбэлжэлгын хэсүү бэрхэ сагташье комсомол-залуушуулай фермэ урда мэтэ түрүү зэргэдэ ябажа байһандань, тэрэниие хүтэлбэрилэгшэ үнинэй коммунист, ажалай ветеран Долгоржаб Данзановагай аша табьяа ехэ гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Долгоржабай намтар хододоо иимэ жэгдэ урагшатай, ажабайдалынь сэлмэг байгаа бэшэ. Гүлмэр залуу һаһандаа үншэржэ зобоһон. Тиигээд имагтал Совет гүрэнэй үргэмжэ тэдхэмжын ашаар хүн боложо, хүл дээрээ үндынэн намтартай. Мүн Долгоржаб Дариждаловнагай ажабайдалда золтой баяртай ушар баримтануу баһал олон үзэгдэрөө, хүндэ ямбадань хүртэхэдөө һайханиие мэдэхэ» — гэжэ зон хэлсэдэг. Эгээл иимэ хүшэр эрхэ байдалда ажаллажа байбашье, эндэхи комсомол-залуушуул, һаһажаалшье һаалишад жэлэй дүрбэн сагта эрхим үрэ дүн түйлахын тула үнэхөөрөө сусаршагүй зоригтойгоор, баатарлигаар ажаллана. Ехэ һүн һаалишадайл оролдолгоһоо гүб даа. Ехэ-Цагаанай фермэдэ үни холоһоо хойшо ажаллаһан габшагай бэрхэ, сагаан эдээ ходо һаба һуулгаар билтаруулжа байдаг хүнүүдые дурдаха болоо һаа, Александра Цынгуновае заатагүй нэрлэхэ шухала. Энэ хүн эдир залуу наһандаа эрхим һаалишадай нэгэн ябаһан. Арбаад жэлэй саада тээ үнеэдые үрэжүүлхэ технигэй мэргэжэл шудалаа һэн. Анханһаа бэрхэ хүн гээшэ алишье юумэнэй оншьень олоод лэ байдаг. Тиимэһээ Александрай хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо эндэхи үнеэдэй һубайрха ушар гэжэ үзэгдэхээ болинхой. Иимэ харюусалгатай ажалтай байхаһаа гадна, коммунист нүхэр Цынгунова мүнөө отделениингээ парторг юм.

Үбһэ тэжээлэй дутамаг, унжагай ута эмэ жэлэй үбэлжэлгын хэсүү бэрхэ сагташье комсомол-залуушуулай фермэ урда мэтэ түрүү зэргэдэ ябажа байһандань, тэрэниие хүтэлбэрилэгшэ үнинэй коммунист, ажалай ветеран Долгоржаб Данзановагай аша табьяа ехэ гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Долгоржабай намтар хододоо иимэ жэгдэ урагшатай, ажабайдалынь сэлмэг байгаа бэшэ. Гүлмэр залуу һаһандаа үншэржэ зобоһон. Тиигээд имагтал Совет гүрэнэй үргэмжэ тэдхэмжын ашаар хүн боложо, хүл дээрээ үндынэн намтартай. Мүн Долгоржаб Дариждаловнагай ажабайдалда золтой баяртай ушар баримтануу баһал олон үзэгдэрөө, хүндэ ямбадань хүртэхэдөө һайханиие мэдэхэ» — гэжэ зон хэлсэдэг. Эгээл иимэ хүшэр эрхэ байдалда ажаллажа байбашье, эндэхи комсомол-залуушуул, һаһажаалшье һаалишад жэлэй дүрбэн сагта эрхим үрэ дүн түйлахын тула үнэхөөрөө сусаршагүй зоригтойгоор, баатарлигаар ажаллана. Ехэ һүн һаалишадайл тэй зэргэлжэ һуугаад, нэгэн адли эрхэтэйгээр гүрэн түрын удхатай шухала асуудалнуудые шиндхэхэ золтой болоһондоо, Долгоржаб сэдьхэлээ хүдэлгэн, уяраад абаа һэн. Энэньшье зүбтэй. Гансал Коммунис партиин, Совет засагай аша туһаар жиирэй буряад эхэнэр иимэ ехэ эрхэ эдлэхэ аргатай болоһон байна бшуу.

Эдэмнай өөһэдөө үнэр баян айлайхи юм. Тэрэ олон хүүгэдээ бултыень һайнаар һургаад, тарыень ганзагада хүргэжэ шадаа. Басагадынь хара багаһаа хойшо эхэсээ дахаад, фермэ тээшэ харгылжа, тэндэхи ажал һайса мэдэхэ болоһон байна. Ехэ басаган Дэжэдынь дунда һургуули дүүргээд, найман жэлдэ фермэдэ хүдэлһэн юм. Мүн Ажалай Алдар Солын турбадахи шатын орденоор шагнагдаа бэлэй. Мүнөө тэрэ Улаан-Үдэдэ һурана. Мүн хоёрдохи басаган Цыден-Ешинь арбадахи класс дүүргэмсээрээ эхынгээ зүргэ дахан, баһал фермэдэ ошожо хүдэлһөөр мүнөө габшагай бэрхэ һаалишадай нэгэн болонхой.

Нигэжэ уг залгамжалан эхэ, эсэгынгээ хэжэ ябаһан ажал халан абаһан һайн һайхан ушар баримтануу эндэ олон.

Үни удаан сагта эндэ һаалишанаар ажаллаһан хүнүүдэй нэгэн коммунист Галина Данзановае нэрлэхээр. Тэрэ өөрынгөө харууһанда байһан үнеэдые Сима басатандаа даалгажа үгөөд, өөрөө тугалласа үнеэдые харууһална. Олон жэлдэ һаалишанаар ажаллаһан КПСС-эй гэшүүн Мария Дашижаповагай хонишон болоходо, орондонь тэрэнэй басаган Гарма һаалишанаар хүдэлжэ эхилээ һэн. Тэрэшэлэн Сэлэн-Дүүмын дунда һургуулида һуража гараһан Сталина Дымбрылова, Марина Чойжамсуева, Лариса Данзанова гэгшэд мүнөө фермэ дээрэ эжынэртэээ суг хамта ажалланад.

Эгээл эндэһээ ажалша коллективэй түхэл шарай харагдана гэхээр. Аха, эгэшэ нүхэдэйнгөө һайн һайхан ажалай үльгэр жэшээгээр хүмүүжэн, залуушуулые эршэ зоригтойгоор, эрхимээр хүдэлнэ.

В. ГАЛДАНОВ.
Сэлэнгын район.

СОЦИАЛИС ХАРИЛСААНАЙ ҮНДЭҺЭН ДЭЭРЭ

СЭВ-эй СЕССИИН XXXIV ЗАСЕДАНИ

ПРАГА. (ТАСС). СЭВ-эй гэшүүн-оронууд социально-политическэ ба экономическа хүгжэлтын замаар бата найдамтайгаар дабшажа ябана. Социалис экономическа харилсаанай комплексно программа ба холбоо барисаанай удаан болзорой тусхай зорилготой программануд хүгжэлтын үндэһэн шухала асуудалнуудые шиндхэлгэдэ аха дүү гүрэнүүдэй ажал ябуулгаяа холбоо барисаатайгаар бэелүүлхэ найдамтай стратегическэ үндэнэ һуури болоно гэжэ правительстванууд толгойлогшоноой хабаадалгатайгаар эндэ боложо байһан СЭВ-эй сессиин XXXIV заседанида хабаадагшад тэмдэглэнэ.

Ажалай улаасхоорондын социалис хубаарилгын булюу һайн талые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэ Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партиуудай хүтэлбэри доро СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай энэ табан жэлдэ материальна үйлэдбэрилгые саашадань хүгжөөхэ арга олгобо.

Үнгэрһэн жэлдэ бүхы дээрээ национальна олзо доходой хэмжээн, 1975 онойхитой сасуулбал, 19 процентээр ургаа гээд заседани дээрэ тэмдэглэгдэ. Аха дүү оронууд, түсэбтэ табан жэлэй эхинэйхидэ орходоо, 23 процентээр ехэ продукци үйлэдбэрилһэн байна. Ажалай бүтээсэ болон хүгжэлтын бусад шухала дүнгүүд дээшэлээ.

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Советэй онсо ехэ шэнэ барилгануудай карта дээрэ «Союз» гэжэ газопровод бии болоо. Тэрэ дүүрэн хүсэндөө оруулагдаба. Киембаевска асбестын ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай түрүүшын ээлжээн, хара металлургиин предприятинууд мүн лэ барригдажа байна. Эдэ бүгэдэ 1976—1980 онуудта СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай олон талын харилсаанай хэмжээ ябуулганууудай түсэбые бэелүүлгын үрэ дүн болоно.

Арадай ажахые түлишөөр, эдэ хүсөөр, түүхэй эдээр хангалга харилсаа холбоной ба хамжаанай нэмэлтэ арга боломжонуудые бэдэрэлгын шухала хараа шэглэл болоно. Эдэ хүсэ болон түүхэй эд үйлэдбэрилэн хэрэглэлгые һайжаруулга, арьбалалта ехэтэй технологинуудые зохёожо, дары түрөөр нэбтэрүүлгэ эдэниие гамтай һайнаар хэрэглэлгын арга нөөсэнүүд болоно гэжэ тэмдэглэгдэ.

Эрдэм, техникын харилсаан үргэн ехэ хараа түсэбүүдые нээнэ. Энэнь нэн түрүүн шэнэ түхэлэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха, тэрэнэй шанар ба техническэ хэмжээень дээшэлүүлхэ, технологиинь нарижуулан һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэнхэй. 1990 он болотор тогтоогдохо иимэ харилсаа холбоной гол шэглэлнүүд зохёогдонхой. Ойрын табан жэлдэ, саашанхи үедэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан программануд научна прибор бүтээлгын ба шэнжэлгэнүүдые автомат оньһон түхэрэлгэнүүдээр хангалгада хүсэ шадалаа залан шэглүүлхэ зорилготой байна.

Наранай, химическэ, һалхинай, халуун аршаан булагай элшэ хүсые электрын, ууралай ба механическа хүсэн болгохо талаар эрдэм, техникын харилсаае үргэдхэн гүнэгырүүлгын, элшэ хүсэ ехээр гаргашалдаг үйлэдбэринүүдтэ, коммунально-ажаһуудалай ажахыда, транспорт дээрэ шэнэ технологи болон түхэрэлгэнүүдые бүтээхэ, бии байгаа түхэрэлтыень нарижуулан һайжаруулха арбан жэлэй хэлсээнүүд, программануд мүн лэ зохёогдобо.

СЭВ-эй гэшүүн-оронууд арадай ажахын ба эрдэм, техникын хүсэеэ хурдан түргэнөөр хүгжөөхэдэнь, экономикын ашаг үрэ дээшэлүүлхэдэнь Вьетнамай Социалис Республикада, Кубын Республикада, Монголой Арадай Республикада туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлнэ гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэ.

Июнийн 18-най үдэһөө хойшо редакционно комиссиин заседани болобо. Сессиин документнүүдэй проектнүүд зүбшэн хэлсэгдэ.

СЭВ-эй сесси хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлнэ.

ТАТАР АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

КАЗАНЬ. (ТАСС). Волго болон Ураал мүрэнүүдэй хоорондохи хото городууд, һуурин тосхонууд һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй: Татарай Автономито Совет Социалис Республика 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байна. Алдарта һайндэртэ зорюулагдажа, КПСС-эй областной комитедэй, ТАССР-эй Верховно Соведэй хамтын баярай суглаан июнийн 18-да болобо.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Татарай ажалшадта эльгээһэн амаршалгые партиин областной комитедэй нэгдэхи секретарь Р. М. Мусин соносхон уншаба. Нүхэр Л. И. Брежневэй баярай суглаанда хабаадагшадта, автономито республикын бүхы ажалшадта эльгээһэн амаршалгые, ажалдаа ехэ амжалта түйлаха хүсэлэнгүүдые тэрэ дамжуулһан байна.

60 жэлэй турша соо Татари хэдэн зуун жэлтэй тэн адли баатаршалгата зам гаталаа. Ленинскэ национальна политика залан сэхээр бэелүүлһэнэй ашаар урдань Россин гээгдэнги хизаар нютаг ороной экономическа томо ехэ районуудай нэгэниинь болоо. Автономито республикада промышленна ехэ хүсэн байгуулагдаа. Хүдөө ажахы социалис экономикын хүгжэлтэ түгэс һалбари болонхой. Татари түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэгдэн байгаа. Түсэбһөө гадуур 400 миллионһоо үлүү түхэригэй продукци гүрэндэ худалдагдаа, арбадахи табан жэлдэ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 40-өөд процентээр дээшэлээ.

Баярай суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаһан байна.

ПОЛЬШЫН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. «Фако» гэжэ Лодзь хотын кружевануудые үйлэдбэрилэн гаргадаг фабрикын продукци имагтал орон доторoо бэшэ, харин гүрэнүүдтэшье суурхадаг юм. Тэрэ тоодо СССР-эй захилаар эндэһээ элдэб янзын кружевануд эльгээгдэдэг байна. Фабрикын коллектив бүтээн гаргадаг кружевануудайнгаа угалзые, түхэл янзые саг үргэлжэ һэлгэжэ, орёошье, уран гоёшье болгожо байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ кружевануд.

ЦАФ-ТАСС-ай фото.

ЗАХИЛ ХЭХЭ ГЭЭ ҺАА...

Захиление үмараар ханганаб

Дүөөгэй хүн зоной ажадалай хэрэглэмжэ ханда һайшаалтай шэнэ нүүд олон болоо. Хүэй ажалшад мүнөө проприборнуудаа, радио, аппаратураяа заһабада үгэхэ, хубсаһа хугутал оюулха аргатай. Юуб гэхэдэ, мүнөө он хүдөө тосхонуудта плексно пунктнууд нээгэй. Имагтал тэдэнэй р 200 шахуу элдэб ой туһаламжа үзүүлэгэй Захил абадаг комплексно пунктнууд янза бүзахил абахадаа, «Бутехника», «Бурятчистка», «Бурятразноэ республиканска дбэриин нэгэдэлнүүдэй баазанууд болон цетэ бүхы юумэсэ эльгээшүү.

онхи ушарта хүн зозахилнууд саг болоо, һаһан шанартайгаар агдэнэ.

зоной ажаһуудалай лэмжэ хангалгын алл түрүү коллективүүд ал хэгшэдэй сагыень ай!», «Айл бүрдэ орозахилнуудыень абая!» гэтэшэлэн һайшаалтай доро ажалаа эмхидхэ-ороолдоно. Зүгөөр эдэ нуудаа комплексно нуудай хэр зэргэ дүүрэтухай асуудалаар һоон байнабди. Ируурайоной зарим ажахыар ябаһан, тэндэхи байдалтай танилсападаа хэгдэһэн тэмдэгудэ эндэ тобшолхо хүсэлтэйбди.

хил абадаг комплексно нуудай хүдөө нютаа олоороо нээгдэнхэйһаа, хүдөөгэй хүн зохангалга үндэһөөрөө раа гэхын аргагүй шэнйба.

о тобшолол хэхэдэямар юм бэ? Магад, э ехээр шүүмжэлжэана бэшэ гү?

өө эндэхи колхозүнэр балн ажаһуудсельскэ Соведэй газар ажаһуудаг айлнуудай һаа схэнхинь телевидтэй. Айл бүхэндэ льник, электроприбор радиоприемнигууд бии. эн приборнуудаа забын тула районой хүн ажаһуудалай хэрэглэмангалгын комбинадта

хонходожол мэдэдэг. Тэд тэдэнь хаа яахан тиишэ харагдаг юм. Мебель, гутал заһабарилха туһай хэлэһэнэйшье үлүү ха даа.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгэй зоние хангаха тодорхой графиктай болохо байгаа. Мастернуудай ерэхэдэнь, сельскэ Совет соёлой байшангаа саг зуураар заһабарилгын «мастерской» болгохо аргатай.

Тус районой «Дружба» колхозой түб һуурин Можайкада захилнуудые абадаг комплексно пункт хүдэлдэг юм. Колхоз шэнэ гэр үгэжэ, пункт нээлгэбэ. Пунктые даагша Е. Б. Ганжуровада тэндэнь байра үгтэнхэй. Энэ нүхэрнай хүн зоние хангахын түлөө нилээд оролдолго гаргадаг гэжэ мэдээ һэмди. Тэрэ өөрөө ажал хүдэлмэри туһайгаа иигэжэ хөөрэбэ:

— Малшад болон таряашадһаа элдэб захилнуудые абанабди. Хубсаһа хунараа сэбэрлэхэ, оюулха гэхэ мэтэһээ эхилээд, захилнууд таһардаггүй. Ангай арһа элдэхэ, будаха тушаа һүүлэй үедэ олон захилнуудые абадаг боложо байнабди. Телевизор, холодильник заһабарилхынь тула мастернуудые уринабди. Хээээ, хаана мастернуудай хүдэлхэ туһай нютагай радиогоор гү, али ханада бэшэжэ соносходог заншалтайбди. Ганса Можайка бэшэ, мүн дутын тосхон һууринуудһаа хүнүүд эндэмнай ерэдэг. Түсэбшье урагшатай дүүргэгдэнэ, хүн зонһоошье гомдол ородоггүй.

Эдэ бүгэдэ баримтануудтай танилсаад байхадаа, захил абадаг комплексно пунктнуудай хүдэлмэрие гуримтай болгохо, нарижуулха гээшэ шухала гэжэ һанаа һэм.

Комплексно пунктнуудта ажаллаха кадрнуудые нютаг нютагуудта бэлдэхэ, тэндэ ажаллаха дуратайшуулда гэр байраар туһалха, һайнаар ажаллаха эрхэ байдал хангаха гээшэ шухала.

Хүн зонһоо захил абадаг түрүү комплексно пунктнуудай дүй дүршэл олоной тараха хэрэг мүн лэ ехэ удха шанартай гэжэ һанагдана.

Ю. БУДАЕВ,
журналист.

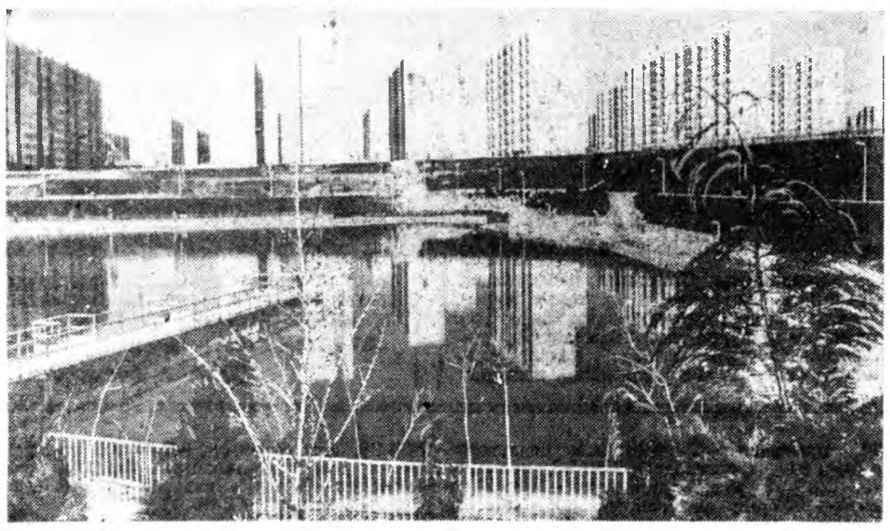

ВЕНГРИ. Будапешт хото орон доторoо эгээн томо заводгаанай, промышленна ба соёлой түб байхаһаа гадна, дунай мүрэн дээрэхи үзэсхэлэн» гэжэ хуулита ёһоолгодо нэрлэгдэдэг. Мүнөө эндэ хоёр миллион үлүүтэй хүн ажаһууна. Үдэр ерэхэ бүри Будапештдэ шэнэ байшангууд, кварталнууд урган бодоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаяхана ашаглалгада үгтэһэн районой шэнэ байшангууд.

МТИ-ТАСС-ай фото.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН САНАҺАА

Р. КЛАРКЫН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

НЬЮ-ЙОРК. Холбоото Штадууд иран арадта зүрюу харша, гутамшаг муухай политикаяа 25-һаа үлүү жэлэй турша соо убайгүйгөөр бэедүүлһэн байна гэжэ США-гай юстициин министр байһан Р. Кларк эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ. Тэрэ американ юристнүүдэй делегациин бүридэлдэ ороо, Иранда эсэргүү США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулганууде мүрдэн шэнжэлхэ улаасхоорондын конференциин хүдэлтмэридэ хабаадаһан байгаа.

Картерай захиргаан Иранда дайсан харша хэдэн алхам хэһэн, Иранай хүтэлбэрилэгшэдые нэгэнтэ бэшэ занаһан, хөөрэлдөөнүүд дээрэ американ-иран харилсаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, заһаруулхые ори таһа арсаһан байгаа гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Хэрбээ манай правительствын түни түбшэнөөр, бодомжотой ябуулганууде хээ һаань, барисаанда абагшад сүлөөлэгдэнэн байха һэн гэжэ Кларк хэлээ. Тэрэнэй һанамжын ёһоор, барисаанда абтаһан 53 американецай хуби заяагаар һанаагаа зобохо зуураа, «шахай зонхилхо үедэ алуулһан Иранай 70 мянган хүндэ, түрмэдэ хаагдаһан 100 мянган хүндэ хайхарамжагүйгөөр хандажа болохогүй байна». Иимэ хандаса американ-иран харилсаае улам түгшүүрилтэй, хүшэр хүндэ болгоно гэзд тэрэ мэдүүлээ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗДА ЗҮРЮУ ХАРША БОДОЛТОЙ

ПЕКИН. Вашингтоной ба Тайваниин хоорондохи харилсаае һэргээхэ тухай уряануудай үе үе болоод лэ США-да соностожо байһан ушарынь Пекинэй һанааень зобоонс. Тусхайлбал, республиканска партиһаа Сагаан байшанда һуухые эрмэлзээжэ байһан Р. Рейган иимэ эрилтэтэйгээр һаяхан үгэ хэлэхэдээ, хэрбээ би президентээр һунгагдаад байбал, иимэ харилсаае һэргээхэһээ гадна, хамтааряа хамгаалалта хэхэ тухай договор Тайваньтай баталха зуураа, американ сэрэгүүдые энэ арал худар эльгээхэ тухай асуудал хаража үзэхэ эрилтэ табиха һэм гэжэ тэмдэглэбэ.

Иимэрхүү уряануд дипломатическа харилсаа тогтоохо тухай американ-хитад коммюникеһээ «сухариһэн» ябадал, «хоёр Хитадые бии болгохо» хэрэгые дахинаа һэргээхэ һэдэлгэ болоно гэжэ «Жэньминь жибао» газетэ энэ мэдээсэлые тайлбарилан бэшэнэ.

Хитадай газетын нимэ баталамжануд Пекинэй мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэдэй харааа бодолдо яашье таарахагүй байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, США-тай дипломатическа харилсаа тогтоохын тула Пекинэй зонхилогшод «Тайваниин асуудалаар» Вашингтоной урда буулта хээ бшуу.

Советскэ Союзда зүрюу харша хардалга үрдэлгэнүүдэй Хитадай хэблэлдэ бэрлагдалга юрын ушар болонхой. Тайвань тушаа иимэрхүү һанал бодолнууд «хитад-американ харилсаае буруу һүргэхэдөө болохо» гэжэ тоолоһон дээрэһээ дэлхэйн энэ хубида Советскэ Союзай зүгһөө аюул тохёолдуулагдана гэһэн худал хуурмаг баримта Пекин үшөө дахин харуулна бшуу. Хэтэржэ ерэхэдээ, Советскэ Союзда зүрюу харша политика хамтааряа бэелүүлхэ «шухала» байһан тухай «Жэньминь жибао» США-гай удамаршадта һануулна.

Иигэжэ США-тай политическэ ба сэрэгэй нэгэдэл тогтоохын тула США-гай һунгалтын урда тээхи кампаниие Пекин Советскэ Союзда зүрюу харшаар табихые оролдоно.

ҮГЭСӨӨН ЭЛИРҮҮЛЭГДЭЭ

МАНИЛА. Үгэсөө элишэлһэн тухайдаа Филиппинын сэрэгэй засагаархид соносхобо. Холбоого Штадуудта байрладаг правительствада эсэргүү бүлэглэлнүүдтэй холбоотой этэгээдүүд гүрэнэй урбалта хэхые бэлдэһэн байгаа.

Филиппинын Национальна обороныи министерствын тусхай түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, үгэсэгшэдэй 26 хүн, тэрэ тоодо отставкада гараһан 10 гаран офицер, Филиппинын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгэй албатад баригдажа хаагдаа. Эдэнэр 1977 ондо эмхидхэгдэһэн «Филиппиный демократическа хүсэнүүд» гэдэг һүйдхэлтэ эмхиин бүридэлдэ ородог байгаа. Тус эмхи президент Маркосай хүтэлбэрилдэг правительствые 1979 оной декабриин 21-дэ унагаажа, орон доторхи засаг гартаа абахые һанаашалһан байгаа гэзд мүрдэлгэнүүдэй үедэ элирүүлэгдээ. Үгэсэгшэдые барижа хааха үедэ ехэ тэнэрдэг зүйлнүүд, буу зэбсэгүүд, һомо хөрэгсэлнүүд абтаһан байна.

США-да хорожо байһан урдын сенатор Рауль Мангалапус үгэсэгшэдэй хүтэлбэрилэгшэдэй дунда бии. Правительствада эсэргүү эмхине толгойлжо, тэрэ өөрыгөө Филиппинын «президент» гээшэб гэжэ һаяхан соносхоһон байха юм.

Филиппинын правительствые унагааха зорилготой наринаар түсэблэгдэһэн, США-гай хүтэлбэрилһэн үгэсөөн буруу һүрөө. Энээндэ сэхэ хабаатай хүнүүдэй олонхид баригдажа, сүүдлүүлэгдэхээ байна.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

«ЗҮҮН ХҮРЕЭ» ҺЭРГЭЭГДЭН ШЭНЭЛЭГДЭНЭ

УЛААН-БААТАР. «Зүүн Хүреэ» XVI зуун жэлэй Монгол ороной эгээн суу алдарта хүшөөнүүдэй нэгэн юм. Тэрэ айхабтар томонууд модон гэрнүүдһээ бүридэнхэй. Үрдань шажан бэшэрэлэй түлөөлэгшэдэй бүхы ёһолол, ушалгаяа хэдэг байһан эдэ байшангууд мүнөө һэргээгдэн шэнэлэгдэхэ юм. Орон доторхи архитектурын ба түүхын хүшөөнүүдые һэргээхэ хэрэгтэ МНР-эй правительство хоёр миллион үлүүтэй түхэриг мүнгэ зөөри байгша он дотор һомолбо.

«Зүүн Хүреэдэ» онсо анхаралай хандуулагдаһан ушар өөрын шалтагаантай. Ушар юуб гэхэдэ, Монгол ороной бүхы долоон зуу гаран дасан, дугангууд соохоо имагтал «Зүүн Хүреэ» архитектурна онсо шэнжэтэй байһаараа илгардаг юм.

Байгша оной туршада нилээд ехэ хүдэлмэри бэелүүлхэ түсэбтэйбди гэжэ МНР-эй архитектурна хүшөөнүүдые һэргээн шэнэлхэ управлениин ахамад инженер Д. Дабасамбу ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэһэн байна. Юуб гэхэдэ, 1980 оной туршада хэдэн тон шухала объектнүүдые ашаглалгада үгэхэ түсэбтэйбди. Тэрэ тоодо XVIII зуун жэлэй нэгэ һүмэ, Амарбаясгалант гэжэ Буддын шажанай дасан, Цэцэрлэг хотодохи Заяын гэгээн гэжэ суута эрдэмтэ ламын субарга болон бусад ороно.

Монгол нүхэдтөө совет мэргэжэлтэд урда мэтэ ехэ туһаламжа үзүүлхэ юм. Һэргээн шэнэлэлгын хүдэлмэринүүдтэ хабаадахаяа мүнөө зун, даа ехэ бүлэг совет уран зураашад, инженернүүд, архитекторнүүд МНР ерэхээр хүлеэгдэнэ.

(ТАСС).

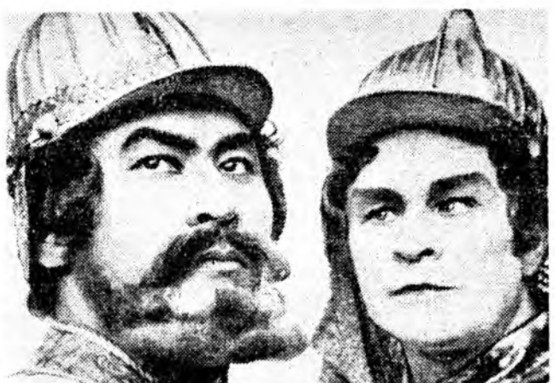

ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДЫЕ БАЯСУУЛХАЯА

Хатар болон дуунай «Байгал» ансамбль Захааминай, Зэдын, Сэлэнгын районуудаар ябажа ерээд, мүнөө Яруунын район жордобо.

Ансамбль хатар, дуунайнгаа шэнэ программатай мүн Хэжэнгын, Хорин районуудай ажалшадые танилсуулха байна. Энэ коллективэй дуушад һаалишад, хоннисодтой уулзаха, мүн нооно хайшалалгын пунктнууд дээрэ концертнүүдые тавиха байна.

Хүдөөгэй ажалшад республикынсаа мэдээжэ дуушад — РСФСР-эй арадай артистка Чимита Шанюшкина, Буряадай АССР-эй габьяата артист Владимир Шагжиев гэгшэдэй бэлиг шадабаритай дахинаа уулзажа зүрхэеэ баясуулха байна.

Манай корр.

ҺОНИРХОБО

СССР-эй Науканнуудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай конференц-зал соо үсэгэлдэр һонин уулзалга болобо. СССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи Аттестационно дээдэ комиссиин таһагые даагша Андрей Федорович Парастаев эрдэмтэдтэй, дээдэ һургуулинуудай багшанартай, эрдэмшэнжэлгынгээ хүдэлмэрие эхилжэ байһан залуушуултай уулзажа. ВАК-ай хүдэлмэри тухай, жэл соо орон доторнай эрдэмэй хэды доктор болон кандидадуудай урган гарадаг тухай, хамгаалагдаһан диссертацинуудай зарим ушарта ямар шалтагаанһаа ВАК-та баталагдадаггүй тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Манай корр.

ХҮРШЭНЭРТӨӨ АЙЛШАЛҺААР

Ленинэй орденто Буряадай үрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай коллектив энэ жэлэйнгээ гастролние хүршэ областьнуудта үнгэргэхэ юм. Мүнөө манай театр Шэтэ хотодо репертуарайнгаа эрхим зүжэгүүдые харуулжа үргэлжэлнөөр.

Хүршэнэрнай манай театрай зүжэгүүдые ехэтэ һонирхон харана. Энэ удаа театр хүршэнэртөө академическэ гэһэн нэрэ зэргэтэй болонхой, түрүүшынхеэ айлшалба ха юм. Үнгэрһэн жэлдэ Москва, Ленинград хотонуудта зүжэгүүдээ харуулжа, нимэ ехэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн коллективэй зүжэгүүдээр ехэтэ һонирхоно, шэнэ эриптэйгээр зүжэг бүхэндэнь хандана.

Театрай гастролнин репертуарта Москва, Ленинград, хотонуудта харуулһан зүжэгүүдһээнь гадна, хэдэн шэнэ хүдэлмэринүүдынь ороно. СССР-эй арадай артистка Л. Сахьянова, РСФСР-эй арадай артистка О. Короткова, РСФСР-эй арадай артистнар К. Базарсадаев, Д. Дашиев, РСФСР-эй габьяата артистнар С. Раднаев, В. Буруев, бусадай бэлиг шадабаритай шэтынхид үнинэй танил. Тэдэнэрэй, мүн театрай залуу артистнуудай хүдэлмэридэ харагшад үндэр сэгнэлтэ үгэнэ, бэлигтэй бэрхэ артистнартта баглаа сэсэгүүдые барюулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай оперо болон баледэй театрай репертуарта үнинэй ородог «Игорь тайжа» гэһэн оперо-һоо хэһэг.

ВЫСТАВКЭДЭ ШЭЛЭГДЭБЭ

Зональна выставкын комитет һара тухай Зүүн Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй городуудаар ябажа байнхай. Шэтэдэ сентябрь һарада нээгдэхэ «Совет Алас-Дурна» гэжэ выставкэдэ мүнөө бэлэдхэл хэгдэнэ. Энэ выставкэдэмнай зонын уран зураашадай хүдэлмэринь дүн соголгодохо. Табан жэлэй туршада орон соомнай болонон шэнэ хубилалта, ажалай баатаршалга гэхэ мэтын шухаг темэнүүдтэ уран зураашадай бүтээлнүүд харуулагдаха болоно. Тиихэдэ табан жэлэй туршада Алас-Дурна зүгэй, манай республикын уран зураашадай хабаадалтатайгаар һала олон выставкэнүүд үнгэргэгдөө. Тэрэ тоодо «Агуу ехэ Октябриин 60 жэлэй ой», «1977 ондо «Ленинэй замаар», «Эхэ ороной-мнай хилэ сахилга дээрэ» гэжэ Бүхэсоюзна выставкэнүүд, 1978 ондо «Уран зураашад загаһашадта», 1979 ондо «Бидэ БАМ баринабди» гэһэн Бүхэроссин выставкэ, «Совет Бурнад ороной искусство» болон бусад выставкэнүүд ороно.

Уран зураашад зональна выставкэдээ уран бүтээлнүүдээ суглуулхаһаа гадна, өөһэдөө сугларжа, туһатай хөөрэлдөө үнгэргэхэ зорилготой. Эндэ уран зураашадай холбоон бүхэнэй ажал ябуулга, зохёохы хүдэлмэрние хаража болоно. Выставкын нээгдэһэн үдэрнүүдтэ научна конференци үнгэргэгдэжэ, искусство шэнжэлдэг мэдээжэ эрдэмтэд выставкэдэ элдэб темээр элидхэлнүүдые хэхэ. Тиимэһээ болохоёо байгаа «Совет Алас-Дурна» гэжэ выставкэ уран зураашадта томохон һургуули боложо үгэхэ гэжэ һанагдана.

Выставкэдэ Владивостогой, Хабаровскын, Комсомольск-на-Амуре хотын, Якутскын, Шэтэын уран зураашад хабаадаха байна.

Июниин 6—7-до Улаан-Үдэдэмнай выставкомой һүүлшын зүблөөн боложо үнгэрөө. Республикымнай уран зураашадай дурадхаһан бүтээлнүүдээ 80 авторай 300 хүдэлмэри шэлэгдэбэ.

Манай уран зураашад элдэб жанраар шэнэ уран бүтээлнүүдээ харуулха юм. Тус бүтээлнүүд графика, скульптура, уран зурагай манай республикада хүгжэһые гэрэлнэ.

К. ДУЛЬБЕЕВ,
Буряадай Уран зураашадай холбооной правленин секретарь.

«САГАЙМНАЙ АМИСХАЛ»

Нимэ нэрэтэй согсолбори һаяхан Буряадай номой хэблэлээр барлагдан гараба.

Һаяын хэдэн жэлэй турша соо рассказуудай хамтын согсолборинууд гараа гэбэл: «Сэлгеэхэн Сэлэнгэ», «Замай һудал». Энэ гурбадахи ном соо урдыхи согсолбориннуудтал адли мүнөө үеын ажабайдал зураглан харуулһан рассказууд суглуулагдаба. Эхилэн бэшэгшэд, мүн ахамад уран зохёолшод — хамтадаа хорин авторай бүтээлнүүд ном соо оруулагданхай.

В. НАМСАРАЕВ.

ЕРЭЭДҮЙН ҮЕТЭНЭЙ ЕХЭ БАЯЛИГ

Оронойнгоо ногоон баялиг хамгаалха хэрэгтэ республикымнай ниитэ хүн зон бодото хубитаяа оруулалсадаг. Гэбэшье байгаалида хайхарамжагүйгөөр, хайша хэрэг хандаха ушарнууд али олон дайралдаһаар.

Буряад оромнай ой модоор, ургамал ногоогоор баян даа. Байгал шадархи тайгалиг газарай үзэсхэлэн һайханние хужарлан харахаа аяншалагшад, зүрхэ сэдьхэлээ хүлгүүлдэг. Намарай сагта үлир жэмэс, һархяаг, һамар, эмдэ ородог ургамал суглуулхадаа, баялигаарнь сэдьхэлээ ханан гайхахаар лэ байдаг.

Үльгэр онтохоной орон шэнги ой тайгын баялигые түймэрэй «залгижархихада» яалтайб? Шубууд, ангуул, хэдэн зуун жэлдэ урган һалбаржа байһан бүхэриг, үндэһэлиг модод «улаан дайсанай» хомхой хэлэндэ орохоодоол хойшогүй хосорон һаладаг шуу. Тиимэл хадаа гал гээшэ тон ехэ хохидол, аюул мүн гэжэ ойлгонобди. Тээд нимэ аймшагтай гэнэ усалта ушарнууд хааначаа эхитэйб гэһэн асуудалда гансал харюу бии. Тодорхойлон хэлэбэл, зарим хүнүүд түймэрөө аюул нэргылхэ талаар дүримүүдые бүдүүлигээр хазагайрүулна бшуу.

Манай эндэ, илангаяа хабартаа, хуурай, һалхитайшаг байдаг. Тээд түймэрэй гаралгые ганса сагай уларилда тохоод орхихо гээшэмнай тон буруу. Нютагуудай хүн зон гү, али модо бэлэдхэшэд ой соо тон наринаар, болгоомжотойгоор хүдэлхэ ёнотой. Гал түймэрэй носоо һаа, хүн зонние саг соонь түргэнөөр элсүүлжэ, унтараха хэрэгтэй. Тэрэшэлэн түймэр унтараахада хэрэглэгдэдэг техническэ хэрэгсэлнүүд хэзээдэшье бэлэн байлгагдаха зэргэтэй.

Түймэр һэргылхэ талаар хүдэлмэринин гол шухала дутагдалнуудай нэгэн гэхэдэ, һуурин хүн зоной дунда ойлгуулламжын тон һулаар ябуулагдадаг гээшэ. Хүнүүдтэ үнэншэмэ тоо, баримтануудые дурдан, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые шадамараар эмхидхээ һаа, олонхинь заатагүй бодолгото болохол аабза. Гадна ой тайгамнай үмхирһэн, хатаһан гэшүүһэ, модоньһоо сэбэрлэгдэнэгүй. Хабарай үедэ хагда галдаха үүсхэл гаргагшад мүн лэ оһол ябадал гарга даг гээшэ. Нигэжэ элдэб шалтагаанһаа уламжалан арадай ажахыда тон ехэ гарза хохидол ушаруулагдана гээшэ.

Тодорхойгоор заажа хэлэхэ гээ һаа, гэм зэмэтэйшүүл хаанаб? Түймэр табигшадай зариманиинь өөрөө далдалан тэрьедэжэ үрдидаг. Нүгөө зариманиинь баригдажа, шанга хүнэлтэдэ ородог. Жэшөөлхэдэ, Яруунын районой «Комсомольский» совхозой директорэй заабаряар «УАЗ-469» түхэлэй автомашинын жолоошон С. Ж. Генденжапов ба бусадшье ой модоной захаар, ойн соорхойдо хуурай гэшүүһэ галдажа байһаар түймэр табижархёо. Тиигэжэ 32 гектар газарай ой, хүршэ ажамын хоёр сомоо үбһэн галдагдашаһан байна. Ой модо хамгаалха талаар авиационно албанай түлөөлэгшэд эдэние балыса баряа һэн.

Баунтын районой Амаладай совхозой малшан Илья Алексеевич Трескинэй хуурай, үмхирһэн модоной гэшүүһэ галдахада, мүн лэ түймэр һүжэрэн носоһон байна. Бэшүүрэй райондо Т. К. Шарапов Виктор, Александр хубүүдтэеэ, жолоошон С. П. Григорьевтой суг Харлан гэжэ газарта хубхэ суглуулжа байгаад, түүдэг носоогоо һэн. Тээд тэрэнээ унтараангүй орхижорхёо. Уламжалан зуугаад гектар газарта нарһан тужа галдагдаа.

Түймэр һэргылхэ, сараха ехэ хүдэлмэридэ ниитэ хүн зон олоороо хабаадаг лэ! Ой тайга ганса манай үеын хүнүүдэй баялиг бэшэ, мүн ерээдүйн үетэнэй, үри һаданарайманай баялиг ха юм.

В. КРИВОБОКОВ,
Забайкалиин авиабазын ахамад лётчик-харуулшан.

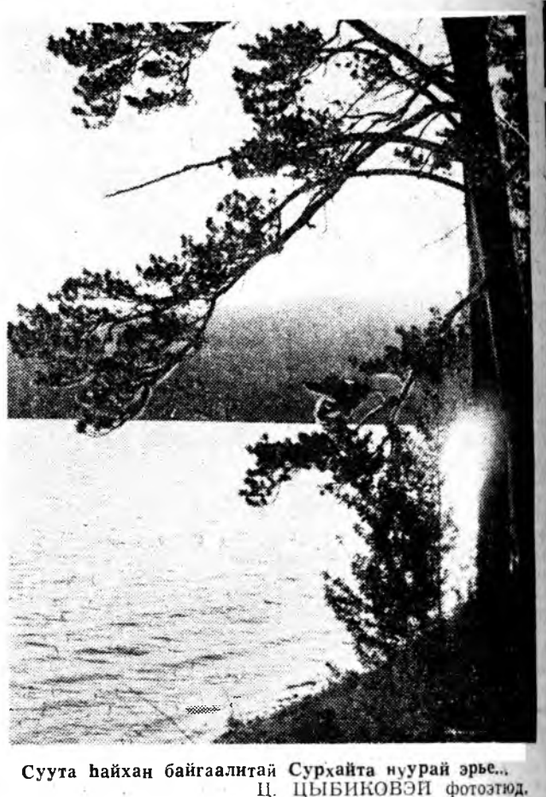

Суута һайхан байгаалитай Сурхайта нуурай эрье...
Ц. ЦЫБИКОВЭЙ фотоэтюд.

ФЕНОЛОГОЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

СЭСЭГҮҮДЭЙ ҺАРА

Үлйр модоной сэсэгээ гүбижэ, нохойн хоншоорой хадхууртайхан эшэнүүдтэ ягаахан сэсэгүүдэй бии болохо үедэ хабарнай дүүрэнтэжэ, зунай түрүүшын һара эхилдэг. Энэ үедэ агаарай дунда зэргын температура 15 градус дулаанһаа доошо орохоёо болидог. Буряад ороноймнай зүг бүхэндэ зунай саг нэгэн адли бэшээр айлшалан ерэдэг. Нэн түрүүн урда, удаань, түбэй, эгээл һүүлдэ Баргажанай, Баунтын районуудта нажарай шэнжэтэй болоо.

Лажам ута үдэрнүүд һаруул, дулаан,гэрэлээр дүүрэнэндэл байдаг. Модо, һөөгүүд гүйсэд намаалан һалбаржа, байгаалида дуратайшуул хада майлаар, тала нугаар ургаһан үнэр бүриин сэсэгүүдые һайхашааха аргатай болоно. Хадын ташаланшаар улаалзайнууд холоһоо улийран харагдана. Энэ үедэ элдэб янзын 400 гаран сэсэг сэсэглэдэг. Тиимэнээл июнь һарые сэсэгүүдэй һара гэжэ хүн зон нэрлэдэг ёнотой. Хорхой шумуул, аляаһа батаганаан, сохонууд амидыржа, шинэтэй газараар эрбээхэйнүүд ниидэжэ эхилээ.

Шубууд дальбаранууддаа хооллуулхын тула эртэ үглөөнөөө үдэшэ орой болотор энээгүүр тэрээгүүр ниидэжэ, хорхой шумуул бэдэрнэ. Илангаяа тоншуулай дальбаранууддай эдихэ хоол эрижэ, ой модоор дүүрэн шаг шууяа табихань дуулдана. Энэ үедэ тон болгоомжотойгоор, ойлгомжотойгоор ой соогуур ябаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, жодоной хүнды соо уурхайгаа тухэрэдэг шубууднаа гадна, һөөгүүд соогуур байрладаг далн жэгүүртэд дайралдадаг. Хухы шубуун донгодожо, һарын туршада хонгё дуугаа хангюурдан, оршон тойронхи ой модо зэдэлүүлнэ. Уйнаа тамардаг шубуудай дальбаранууд нуур, сөөрэмүүдэй уйнаа бэеэ зайлан сэбэрлэнэ. Һарын һүүл багаар худүү, һойр шубууд дальбараагаа гаргадаг. Боро гүрөөһэн, буга, баабгай, үнэгэн, шононууд, бусад шунахай арьяатад мүн лэ хубүүдээ тэнжээхын хойноһоо оролдоно. Уйна сөөрэмүүдтэ баханууд бии боложо, зарим загаһад түрьһээ хаяна.

Һарын түрүүшын хахадта республика доторнай шинэ нойтон багаар оробо. Зарим үедэ хабарай һэрюухэн амисхаал мэдэрэгдэжэ, хүйтөөр һэбшээлээдшье абана.

Колхоз, совхозуудта полиа, тариалан харуулһалха, хорото хорхой шумуул һэргылэн хюдаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай.

Ф. СОРОКИН.

ГУРБАДАХИҺАА ДОЛООДОХИ ХҮРЭТЭР...

ФУТБОЛ

Байгша оной июниин 14—16-най үдэрнүүдтэ Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнууд ээлжээтэ — арбан гурба, арбан дүрбэдэхи уулзалгануудаа өөнэд өөһэдынгөө стадионууд дээрэ үнгэргэһэн байба. Жэшээнь, Барнаулай «Динамо» командын футболистнууд оорынгөө стадион дээрэ наймаан уулзалга үнгэргэжэ, бүхы уулзалгануудтаа диилэжэ, мүрысөөнэй таблицада түрүүлһээр түрүүлбэ. Эдэнэр һүүлшынгээ хоёр наада Красноярскын «Автомобилист» командатай үнгэргөө. Тиигэжэ айлшадаа 2:1, 2:0 тоотойгоор шүүһэн байна. Мүнөөдөө хоёрдохи һуури эзэлэхэ ябаһан Рубцовскын «Торпедо» команда мүн лэ амжалтатай. Эдэнэр дүрбэн наада гэртээ үнгэргэжэ, бүхы уулзалгануудһаа 15 очко абаа. Эдэнэр нэгэл уулзалгадаа — Владивостогой «Луч» командатай тэнцээ юм. Харин һүүлшынгээ наада-нда Томскын футболистнуудые 2:1, 3:0 тоотойгоор илажа гараһан байба.

Манай хүршэнэр — Эрхүүгэй «Звезда», Ангарскын «Ангара» командануу д — табиһан зорилгодоо хүрэбэ. «Ангара» команда «далижаһан мэтэ» һүүлнын хэдэн уулзалгада эмхи гуриматай, шадамар бэрхэ наада харуулаа. Энэ удаа Улаан-Үдын футболистнуудые 2:0, 2:1 тоотойгоор шүүжэ, мүрысөөнэй таблицада гурбадахи һуури эзэлбэ. Тиихэдэнь манай футболистнууд аяар дүрбэн һуури гэдэргээ хаягдаба гээшэ. Нүгөөдэ — «Звездагай» футболистнууд Благовещенскын «Амурые» 2:1, 1:0 тоотойгоор диилэжэ гараба. Тиихэдэ өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан Комсомольск-на-Амуре хотын «Амур» команда эдэнэртэ айлшалһан Новокузнецкын «Запсибовецые» 2:1 тоотойгоор шүүһэн, хоёрдохи наадандаа 0:0 тоотойгоор тэнцэһэн байна. Тэрэшэлэн Владивостогой «Луч» команда Новосибирскын футболистнуудтай гэртээ наадахадаа, яажашье илажа ядаа, ха. Эдэнэр хоёр удаа наадахадаа, 0:0, 1:1 тоотойгоор тэнцэһэн байба.

Улаан-Удын «Локомотив» командын футболистнууд ээлжээтэ дүрбэн уулзалгаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ юм. Манайда айлшаар «Луч», Комсомольск-на-Амурс хотын «Амур» командануу д ерэхэ юм. Июниин 23—25-да Владивостогой футболистнуудтай наадахань.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдобо.

Командануу д	наадаа	шүүгээ	тэнцээ	алдаа	бүмбэгэ	очко
1. «Динамо» (Барнаул)	14	9	5	0	21—6	23
2. «Торпедо» (Рубцовск)	14	8	5	1	24—10	21
3. «Ангара» (Ангарск)	14	6	5	3	18—10	17
4. «Звезда» (Эрхүү)	14	8	0	6	17—13	16
5. «Амур» (Комсомольск)	14	7	2	5	18—17	16
6. «Луч» (Владивосток)	14	6	3	5	17—14	15
7. «Локомотив» (Улаан-Үдэ)	14	6	2	6	17—11	14
8. «Амур» (Благовещенск)	14	5	3	6	15—18	13
9. «Автомобилист» (Кр-к)	14	4	1	9	7—17	9
10. «Манометр» (Томск)	14	3	2	9	7—19	8
11. ««Запсибовец» (Новокуз.)	14	3	2	9	9—22	8
12. СКА (Новосибирск)	14	3	2	9	10—24	8

НИИТЫН ЭДЭБХИТЭДЭЙ АШААР

Ногооруулгын хүдэлмэриин удха шанарые хүн бүхэн ойлгодог ааб даа. Ургамал ногоон оршон тойронхи агаарыемнай арюудхан сэбэрлэн дэг шуу.

Анхан сагта Улаан-Үдэдэ һуража байхадам, үйлсэ, гудамжануудта эндэ тэндэ тон үсөөн модо, һөөгүүд харагдадаг һэн. Харин мүнөө Улаан-Үдэ танигдахаар бэшэ болоо. Мүнөө минии ажаһуудаг Бэшүүрэй районо тосхон, һуурин-нуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар хүдэлмэри нилээд оролдосотойгоор ябуулагдана гэжэ баталмаар.

Районой түб Бэшүүр тосхондо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдтэ зорюулагдажа бодхоогдоһон хүшөөгэй дэргэдэ хэды гоёб! Үндэр жэбжэгэр модод пэгшысэ һалбаран, холоһоо сэсэрлиг, саадтал адляар харагдадаг. Һургуулинуудай байшангууд улаангир, мойһон, хуһан модод сооһоо арайл гэжэ обёорон харамаар гэхээр шахуу. Жэшээлхэдэ, Ленинскэ 2-дохи дунда һургуулиин дэргэдэ бишыхан һөөгүүд таригдаһан юм. Мүнөө шэмэ, шүүһэеэ бэедээ гүйсэд шэнгээһэн томо гэгшын модод набша, намаагаараа даллан байдаг. Соёлой байшангай дэргэдэ ёнотой ногоон парк байгуулагданхай. Байшангые даагша Виктор Григорьев үүсхэл, оролдолго гарган, хүн зониие энэ ехэ хүдэлмэридэ элсүүлжэ шадаа. Тосхоной түб багаар гостиницын байшан обёорхот. Эндэ ургамал ногоо һуулгаха талаар хэмжээнүүд абтажа эхилһэншье һаа, хүсэндөө хүргэгдэнэгүй гэжэ хэлэлтэй. Юуб гэхэдэ, таримал модо, һөөгүүд мүртэй харуулалгданагүй бшуу.

Һайшаалта жэшээнүүдые дүрэдаха гэбэл, Кировэй нэрэмжэтэ үйлсөөр байрладаг эхин һургуули тушаа тогтолтой. Эндэ мойһон, үлир, хуша, нарһан, хасуури, хуһан ба бусадшье модод һуулгаданхай. Хүүгэд элдэб янзын модо илгаруулжа һурадаг. Тиимэһээл энэ үүсхэл алишье талаараа аша туһатай гээшэ. Һургуулиин директор И. И. Чекина байгаалида дуратай, ургашаа һанаатай хүн юм. Тиихэдэ Сухо-Ручевскын, Ара-Хэрээстын һургуулинуудай багшанар, һурагшад энэ талаар мүртэй эдэбхи гарганагүй.

Үнгэрһэн жэлдэ Минск, мүн Шэтэын областиин хото, городуудаар аяншалаад ерэхэдээ тэндэ ажаһуугшадай дүй дүршэл, шадабариие һайшаагаа һэм. Ниитын эдэбхитэдэй ногооруулгын хүдэлмэридэ хабаадалсаһанай аша үрэ мүн ха гэжэ сэдьхэлдээ шэбшэн ябаа бэлэйб.

М. АШИРОВА.

«АРҺАН БҮМБЭГЫН» ЭЗЭД

«Арһан бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө футболоор эдиршүүлэй дунда Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Эдиршүүл наһанай хоёр бүлэгөөр наадаһан байна.

Суута снайпер Советскэ Сожэсай Герой Ж. Тулаевай нэрэмжэтэ Октябрьска райондо үүгэлэй клубай команда 9 очко абажа, бага наһанай бүлэггэ республикын нинслэл хотын чемпионууд болобо. Тус командын хамгаалагшад һайнаар наадаа гээд тэмдэглэлтэй.

Железнодорожно районой «Орленок» команда хоёр уулзалгада тэнцэжэ, мүнгэн медальнуудаар шагнагдаһан байха юм. Советскэ районой «Аэрофлот» командын эдир футболистнууд гурбадахи һуури эзэлбэ.

Дундуур наһанай бүлэгтэ илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Эндэ хоёр команда, тусхайлбал, Железнодорожно районой «Огонёк», Октябрьска районой хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой оршондохи хүүгэдэй клубай командануу д тус тустаа 8 очкотой боложо, шалгарһан байна. Илажа гарагшад республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛХЭЕЭ...

Новосибирск болон Улаан-Үдэ хотонуудай шатаршадай хоорондо хани ёноной харилсаа холбоо тогтоохын, манай республикын шатарай федерацида туһаламжа үзүүлхын тула спортын мастер Валерий Небольсин (Новосибирск) манай нинслэл хотодо ерэбэ.

Тэрэ фабрика болон заводуудай хүдэлмэришэдтэй, техникумүүд ба дээдэ һургуулинуудай студентнэртэй уулзажа, лекциинүүдые үншаха, хоорэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, сеанс наадаха байна.

Манай айлшан В. Небольсин республикын нинслэл хотын амаралтын парк соо шатарта дуратайшуултай уулзажа, сеанс наадаба. Һүүлээһээ тэрэ авиационно заводой худэлмэришэдтэй уулзаа.

Бэлигтэй бэрхэ залуу шатаршадай ондоо тээһээ ерэжэ, хөөрэлдөөнүүдые, уулзалгануудые үнгэргэлгэ манайда эртэ үрдын энэ наадые хүгжөөлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ байха гэжэ һанагдана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

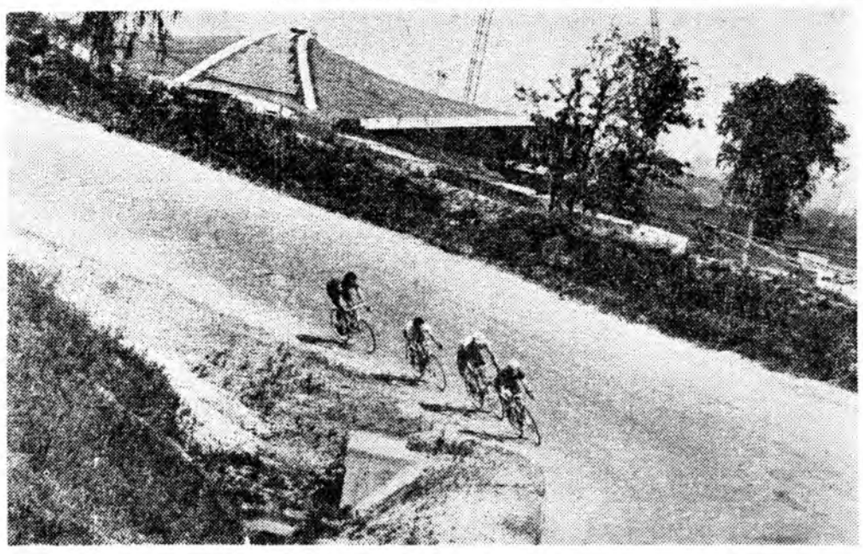

Крылатскада Олимпиин комплексын ашаглагдаһаар эндэ олон тоото мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ, эрхим һайн үрэ дүнгүүд харуулагдаа. Жэшээлхэдэ, велосипедээр урилдагшад хэдэн дэлхэйн рекорднуудые олимпиин велотрек дээрэ шэнэлһэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ трегэй газаагуур олон километрэй зайда спортсменүүд һорилго хэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **һорилгын үедэ.**

ТАСС-ай фотохроника.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ, облсовпрофто ба ВЛКСМ-эй обкомдо». Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Кабанскын районой Ойморой совхозой малшадай, мал ажалай хүдэлмэриилэгшэдэй абаһан социалис уялганууд тухай тогтоол. Тэдэ коллективүүдэй социалис уялганууд. «Совет космонавтнуудай баатаршалга» — ТАСС-ай материал. «Монголой айлшад Буряад орондомнай» — фото-мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Табан жэлэй түрүүшүүл». «Далижалга» — Ю. Хрусловай статья. «Гээгдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ». «Дээрээ ортохогүй гэжэ эрмэлэзхэ» — А. Карташовай статья. «Шэнэ һургуулида хонхо жэнгирхэл» — М. Сутуринай корреспонденци. «Түрэл орон доторнай» — ТАСС-ай мэдээсэлнүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ажалай жаяг заршам сахиха» — П. Медведевэй статья. Ажалшадай бэшэгүүдһээ» — суглуулбари. «Бүмбэрсэг дэлхэйн һоннин» — ТАСС-ай корреспондент нүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Түрэл хизаарни, Байгалайм үмэнэхи нютаг» — байгаали тухай материалнуудаа суглуулбари. «Шэдитэ жэ мэсэй плантаци дээрэ» — В. Лошаковай репортаж. «Нютаг нютагай һонин» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Соносхолнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Бага үүлэтэйшэг байха, шиинг нойтон орохогүй. Һулаханаар һалхилха. Үдэртөө 29—34 градус хүрэтэр халуун болохо. Тиихэдэ хойт районуудта. Байгалай хойт эрьесын нютагуудаар 18—2 градус дулаан байхаар ба саамжалагдана.

Улаан-Үдэдэ бага үүлэтэ байха, һулаханаар һалхилха. Үдэртөө 32—34 градус хүрэтэр халуун байхаар хүлеэгдэнэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.55 — Дамжуулгын программа. 8.00 — «Время». 8.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.05 — «Выгодный контракт» — телефильм, «Покровитель» (3-дахи серии). 10.10 — «Уран гартан». 10.40 — «Залуушуулай адресууд». 11.40 — «Джайлоогой аялганууд» — фильм-концерт. 12.05 — Шэнэ һонин. 13.55 — Дамжуулгын программа. 14.00 — Шэнэ һонин. 14.20 — «Зрелость» — телевизионно баримтата фильм. 14.50 — «Ород хэлэн». 15.20 — «Испани тухай дурсалга» — концертнэ программа. 15.45 — «Москва ба москвагайхид». 16.15 — «Эрдэм наукын ажабайдал». Литвагай ССР-эй Науканнуудай академи. 17.05 — «Юрын үдэр эхилһэн командировко». Инаг дурангүйгөөр үнгэрһэн нэгэ ушарай түүхэ. 17.40 — Футболоор СССР-эй чемпионат «Динамо» (Тб) — «Спартак» Забһартань — 18.15 — «Мөөдэр түби дэлхэйдэ». 19.[illegible] — «Выгодный контракт» — телефильм. «Бумеранг» (3-дахи сери). 20.30 — «Время». 21.05 — Эстрадна концерт.

Улаан-Үдэ. 22.10 — «Сиян» — худөөгэй ажалшадт зорюулагдаһан дамжуулг 22.30 — «Байгал» — программа. 22.50 — «Би дэлхэй харанаб» — камерна хоорэ концерт.

Москва. 23.25 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 20.40 — «Фл[illegible]ераш» — фильм-концерт 21.10 — Баримтата фильмүүдэй программа.

Москва. 22.10 — Телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 22.40 — Фильм-концерт.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 информации — 2-34-05, перевод — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-00474. Заказ № 142. Индекс 5901.